

Concepts of rulers in “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” of Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag)

Submitted date:
26 August 2024

Revised date:
10 February 2025

Accepted date:
11 March 2025

♦ Jaranin Tuewohan^{1*}
Arthid Sheravanichkul¹

Abstract

Background and objective (s): The “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” is a significant work of Chinese literary translation into Thai, which holds importance both in the realm of literature and in its relationship with society since the early Rattanakosin period of King Rama I and II. This work is particularly notable for its reflection of political governance ideas. Later, during the reign of King Rama IV to the early years of King Rama V, A.D. 1851-1910, Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag) created a new set of “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives”, continuing the work from the early Rattanakosin era. The research for this article, therefore, aimed to study the political philosophy of rulers in this collection, which consists of six texts: Sai Chin, Tang Chin, Nam Song, Chan Thang Ngor To, Meng Chiao, and Meng Mua Seng Cho. The study compared these works with the original Chinese texts and investigated the factors that contributed to the differences in the details of these political concepts.

¹ Department of Thai, Faculty of Arts, Chulalongkorn University, Thailand

* Corresponding author li_yundong02@yahoo.com

This article is a part of the thesis entitled ““Thai translation of Chinese chronicle narratives” of Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag): a study of translation and main concepts”

Methodology: The researcher undertook a comparative analysis of the texts “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” with the original works. This study aimed to assess how the translation influenced the presentation of the concepts of rulers, which are more prominently featured in the target texts.

Main result: “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” of Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag) is a translated and composed work based on popular fiction written during the Ming and Qing dynasties. These stories narrate the events of various reigns and the transitions between many dynasties. The concepts of rulers in the Thai version highlight concepts such as justness, wisdom and the power of accumulated merit of rulers, different from the original Chinese texts that focus on notions of the Mandate of Heaven and Confucian principles regarding leadership. The differing concepts resulted from the adaptation of ideas that aligned with Thai perspectives on leadership. Additionally, the intent of the translator, or translation patron, was to craft a work that embodies the characteristics of a “chronicle.”

Relevance to Thai Studies: This study will help to enhance an understanding of Thai literature translated from foreign literature during the reigns of King Rama IV and V. Additionally, the study seeks to elucidate the relationship between translated literature and the societal context of that era.

Conclusion: The concept of rulers found in “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” by Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse was adjusted to be clearer and more cohesive as compared to the original Chinese texts. This adaptation resulted from the process of translation and revision, which aimed to create a new text within the framework of Thai literary conventions. Such adjustments were designed to align with the translator’s objective of producing the “Thai Translation of Chinese Chronicle Narratives” to illustrate the qualities of a ruler and to teach principles of governance.

Keywords: Thai translation of Chinese chronicle narratives; Concepts of rulers; Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag); The Ming and Qing Dynasties Popular Fiction; Translation and adaptation

แนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของ สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

Submitted date:

26 August 2024

Revised date:

10 February 2025

Accepted date:

11 March 2025

จรณินท์ ติวโฆหาร^{1*}
อาทิตย์ ชีรวณิชย์กุล¹

บทคัดย่อ

ภูมิหลังและวัตถุประสงค์: “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เป็นงานแปลวรรณกรรมจีนเป็นพากย์ไทยที่มีความสำคัญทั้งในด้านการวรรณกรรมและความสัมพันธ์กับสังคมตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ (รัชกาลที่ 1-2) โดยเฉพาะแนวคิดทางการเมืองการปกครอง ซึ่งต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ถึงต้นรัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2401-2421) สมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ได้สร้าง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” สืบเนื่องมาจากการยกต้นรัตนโกสินทร์ บทความวิจัยนี้จึงมุ่งศึกษาแนวคิดผู้ปกครองในงานชุดดังกล่าวจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *ไซจิ้น ตังจิ้น น้ำซ่อง ชันถ้งหงอโต้ เม่งเฉียว และเม่งมวดเซงม้อ* โดยเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีน และศึกษาปัจจัยที่ทำให้แนวคิดนั้นมีรายละเอียดแตกต่างกันด้วย

ระเบียบวิธีวิจัย: เปรียบเทียบตัวบท “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” กับต้นฉบับภาษาจีนเพื่อพิจารณาการแปลที่ส่งผลต่อการนำเสนอแนวคิดผู้ปกครองที่ปรากฏเด่นมากขึ้นในตัวบทปลายทาง

ผลการวิจัย: “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แปลเรียบเรียงจากนิยายที่แต่งขึ้นสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เนื้อหากล่าวถึงเหตุการณ์บ้านเมืองในรัชสมัยต่าง ๆ และการเปลี่ยนราชวงศ์ แนวคิดผู้ปกครองในฉบับพากย์ไทยได้แก่ แนวคิดเรื่องยุติธรรม สติปัญญา และบุญต่างจากฉบับจีนที่นำเสนอแนวคิดเรื่องวาสนาฟ้าลิขิต และคุณธรรมของขงจื้อ แนวคิดที่เน้นต่างเกิดจากการปรับแนวคิดให้เข้ากับคติผู้ปกครองไทย และเจตนาของผู้แปลหรือผู้กำกับการแปลที่สร้างงานให้มีลักษณะของ “พงศาวดาร”

¹ ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ประเทศไทย

*Corresponding author li_yundong02@yahoo.com

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่อง ““พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค): การศึกษาการแปลและแนวคิดสำคัญ”

ความเกี่ยวข้องกับไทยศึกษา: การศึกษานี้จะทำให้เข้าใจลักษณะวรรณกรรมไทยที่แปลจากวรรณกรรมต่างประเทศสมัยรัชกาลที่ 4-5 และเข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมแปลกับบริบทสังคมสมัยดังกล่าว

บทสรุป: แนวคิดผู้ปกครองที่พบใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์ริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ปรับให้เด่นชัดและมีเอกภาพมากยิ่งขึ้นจากต้นฉบับภาษาจีน ทั้งนี้เกิดจากการแปลเรียบเรียงเพื่อสร้างตัวบทใหม่ภายใต้ขนบวรรณคดีไทยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของผู้กำกับการแปลที่ต้องการสร้าง “พงศาวดารจีน” เพื่อนำเสนอคุณสมบัติของผู้ปกครองและสอนเรื่องเมืองการปกครอง

คำสำคัญ: พงศาวดารจีนพากย์ไทย; แนวคิดผู้ปกครอง; สมเด็จพระยาบรมมหารัษฎ์ริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค); นิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิง; การแปลเรียบเรียง

♦ บทนำ (Introduction) ♦

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” คืองานแปลวรรณกรรมจีน ได้แก่ นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เริ่มแปลตั้งแต่สมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ 1) จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 6) มีอย่างน้อย 35 เรื่อง² “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ที่แปลสองเรื่องแรกเป็นพระราชประสงค์ในรัชกาลที่ 1 มีพระบรมราชโองการให้แปลประมาณ พ.ศ. 2348 ได้แก่ เรื่อง *สามก๊ก* และ *ไซฮั่น* สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานวัตถุประสงค์การแปลว่า “ทรงเอาเป็นพระราชธุระชวนชาวสยามสร้างหนังสือต่าง ๆ ขึ้นเพื่อประโยชน์สำหรับพระนคร (Damrong Rajanubhab, 1928, p. 10)” สอดคล้องกับช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ที่กำลังสร้างบ้านแปงเมือง รัชกาลที่ 1 ทรงให้สร้างวรรณคดีสำคัญจำนวนมาก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการฟื้นฟูวัฒนธรรมให้ราชอาณาจักรใหม่ หลังการเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 (พ.ศ. 2310) ทั้งการคัดเลือกนำวรรณคดีสมัยอยุธยามาแต่งใหม่ หรือการประพันธ์วรรณคดีเรื่องใหม่ เพื่อแสดงความมั่นคงรุ่งเรืองให้เหมือนดังอดีต (Chitchamnong, 1991, p.1) เรื่อง *สามก๊ก* และ *ไซฮั่น* ก็เป็นหนึ่งในงานที่อยู่ในกระแสการฟื้นฟูบ้านเมืองให้รุ่งเรืองทางวัฒนธรรมเช่นกัน สืบเนื่องมาจนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ 2) สร้าง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” อีก 3 เรื่อง ได้แก่ *เลียดก๊ก* *ห้องสิน* และ *ตั้งฮั่น* และเว้นว่างไปในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงสันนิษฐานว่าเนื่องจากสมัยนั้น พระองค์ทรงสนพระทัยการสร้างหนังสือเพื่อประโยชน์ทางคตินิยมที่ยังพร่องอยู่มากกว่า (Damrong Rajanubhab, 1928, p. 31)

รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 4) และพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ชาวจีนอพยพเข้ามาในสยามเพิ่มมากขึ้น เพื่อหนีจากความยากจน ความวุ่นวายทางการเมืองทั้งภายในประเทศจีนและปัญหากับชาติตะวันตก (Skinner, 1957, p.30-31) สมัยนี้พบการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มากที่สุด การแปลในสมัยรัชกาลที่ 4 เริ่มโดยเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) ให้แปลเรื่อง *ซุยถัง* ในปี พ.ศ. 2398 หลังจากเว้นว่างไปเกือบ 40 ปี แต่ผู้ที่มีบทบาทในการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” อย่างมาก คือ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ซึ่งมีหน้าที่การงานที่เกี่ยวข้องกับ

² สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ รวบรวมข้อมูลงานเขียนที่เรียกว่า “พงศาวดารจีน” ไว้ในตำนานหนังสือสามก๊ก จำนวน 34 เรื่อง แต่เมื่อองค์การศิลปกรรมานางานชุดนี้มาตีพิมพ์ พบว่ามี 35 เรื่อง โดยมีเรื่องได้อัน เพิ่มขึ้นมา

ชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน จากหลักฐานและข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพ (Damrong Rajanubhab, 1928, p. 12-19) พบว่า สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ มีบัญชาให้แปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” อย่างน้อย 19 เรื่องในช่วงที่ดำรงตำแหน่งอัครมหาเสนาบดีและผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ระหว่างพ.ศ. 2398-2416

Figure 1: Statue of Somdet Chao Phraya Borom Maha Srisuriyawongse (Chuang Bunnag) at Wat Buppharam

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรากฏหลักฐานการแปลทั้งรูปแบบสมุดไทย และต่อมาตีพิมพ์เป็นหนังสือฝรั่ง แสดงให้เห็นความนิยมงานเขียนประเภทนี้ และการนำงานเขียนที่เป็นรูปแบบสมุดไทยเหล่านั้นมาตีพิมพ์ทำให้เผยแพร่ไปในวงกว้างมากขึ้น โรงพิมพ์ที่มีบทบาทมากที่สุดในการพิมพ์ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ได้แก่ โรงพิมพ์หมอบรัดเลย์และโรงพิมพ์หลวง ตีพิมพ์งานประเภทนี้ตั้งแต่ราวพ.ศ. 2408-2447 โดยสามก๊กเป็นเรื่องแรกที่ได้ตีพิมพ์

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แปลจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง หรือ หมิงชิงเสี่ยวซว่ (明清小说) ซึ่งเป็นร้อยแก้วขนาดยาวพัฒนามาจากเรื่องเล่ามุขปาฐะของจีน งานวิจัยปัจจุบันเรียกงานที่แปลจากนิยายดังกล่าวแตกต่างกัน กนกพร นุ่มทอง (Numtong, 2010, p. 7-13) ใช้คำว่า **นิยายอิงพงศาวดารจีน** โดยให้เหตุผลว่า คำว่า พงศาวดารจีน หมายความว่าประวัติศาสตร์นิพนธ์ ส่วนนิยายอิงพงศาวดารเป็นลักษณะที่มีทั้งเรื่องจริงและเรื่องแต่งปะปนกัน จึงเลือกใช้คำว่านิยายอิงพงศาวดาร จากคำอธิบายข้างต้นแสดงให้เห็นว่า กนกพร ให้ความสำคัญกับรูปแบบงานเขียนประเภทดังกล่าวว่าเป็น นิยาย ซึ่งอ้างอิงลักษณะของงานฉบับภาษาจีน ส่วน อนันต์ เหล่าเลิศวรกุล (Laulertvorakul, 2004) ใช้คำว่า **วรรณกรรมพงศาวดารจีนแปล** การเลือกใช้คำว่า วรรณกรรม ที่มีความหมายกว้าง แล้วขยายด้วยคำว่าพงศาวดาร แสดงให้เห็นความซับซ้อนของตัวบทที่ไม่อาจเรียกงานชุดนี้แต่เพียงพงศาวดารได้ และปาริฉัตร พิมล (Pimon, 2017) ใช้คำว่า **พงศาวดารจีนแปลไทย** ซึ่งมีมุมมองคล้ายกับอนันต์ แต่เจาะจงว่าเป็น พงศาวดารจีน ตามคำที่ปรากฏในตัวบท สอดคล้องกับที่สมเด็จพระยาดำรงราชานุภาพทรงเรียกงานเขียนกลุ่มนี้ใน *ตำนานหนังสือสามก๊ก* และเพิ่มคำว่าแปลไทยต่อท้ายเพื่อให้รู้ว่าเป็นงานแปล

อย่างไรก็ตาม ในบานแพนการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เรียกงานชุดนี้ว่า “พงศาวดารจีน” หรือ “ราชพงศาวดารจีน” เพื่อระบุว่าเป็นงานเขียนชุดนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับพงศาวดารกษัตริย์ของประเทศจีน ดังระบุในบานแพนการเรื่อง *ชั้นถึงหงอใต้* ว่าแปลเพื่อนำเสนอเนื้อหาให้ผู้สนใจเรื่องราว “พงศาวดาร” ประเทศต่าง ๆ ความว่า

ฯพณ.ฯ สมุทกลาโหม บัญชาให้แปลง**พงศาวดารจีน** ตอนหนึ่งต่อซุ่ยถึงลงมา ชื่อชั้นถึง
หงอใต้เป็นภาษาไทยไว้สำหรับผู้สนใจอยากรู้ยากฟัง **เรื่องราวพงศาวดารประเทศต่าง ๆ**
(Ngo to lem 1, 1968, p. 1, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ผู้วิจัยจึงเรียกงานกลุ่มนี้ว่า “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แม้งานเขียนชุดนี้ไม่ใช่งานเขียนทางประวัติศาสตร์หรือ เจิ้งสือ (正史) ซึ่งเป็นพงศาวดารฉบับมาตรฐานของจีน ต้นฉบับเป็นเพียง “นิยายชาวบ้าน” ซึ่งมาจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เนื้อหานำเรื่องราวในประวัติศาสตร์จีนและบุคคลสำคัญในประวัติศาสตร์จีนมาแต่งเติมเพื่อความบันเทิง และการเรียกงานกลุ่มนี้ว่า “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แม้จะไม่ตรงกับมุมมองของต้นฉบับที่เป็นเพียงนิยาย แต่ผู้วิจัยต้องการศึกษามุมมองของผู้สร้างสรรค์หรือผู้แปลในยุคสมัยที่สร้างงานซึ่งเรียกงานกลุ่มนี้ว่า พงศาวดารจีน ตามบานแพนการที่ระบุในตัวบท และเติมคำว่า “พากย์ไทย” เพื่อแสดงให้เห็นว่างานกลุ่มนี้แปลเป็นตัวบทภาษาไทย

นอกจากนี้ บานแพนการพิมพ์เรื่อง*เม่งเซียว*ในฉบับโรงพิมพ์หลวงระบวรราชกาลที่ 5 มีพระบรมราชโองการให้ตีพิมพ์งานเขียนของสมเด็จพระยาฯ ซึ่ง “ได้เรียบเรียงขึ้นไว้นั้น เพื่อสำหรับอ่านให้เรื่องปัญญาความคิดต่าง ๆ แห่งท่านทั้งปวง และจะเป็นคุณเป็นประโยชน์แก่แผ่นดินสืบไป” (*Meng chiao lem 1*, 1972a, p. 2) ข้อความข้างต้นน่าสนใจสองประเด็น ประการแรกคือวิธีการแปล บานแพนกระบวรว่าเป็นการ “เรียบเรียง” แสดงให้เห็นว่าการแปลปรับเปลี่ยนและเรียบเรียงใหม่ในภาษาปลายทางหรือภาษาไทย ประการที่สองคือวัตถุประสงค์การแปล ระบวรเพื่อให้เรื่องปัญญาและเป็นประโยชน์ต่อแผ่นดิน สอดคล้องกับการนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมืองที่ปรากฏในตัวบท

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาแนวทางการแปลและแนวคิดสำคัญใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จากการศึกษาแสดงให้เห็นว่าแนวทางการแปลแบบแปลเรียงเรียง มาเป็น “พงศาวดาร” คือนำเสนอลำดับเวลาในประวัติศาสตร์จีนและบุคคลในประวัติศาสตร์จีน การปรับเปลี่ยนจากต้นฉบับภาษาจีนจึงใส่ใจนำเสนอเนื้อหาที่เล่าเรื่องลำดับกษัตริย์และราชวงศ์ รวมถึงการนำเสนอแนวคิดสำคัญการเมืองการปกครอง เพื่อให้ผู้อ่านได้ศึกษาแนวทางการปกครองจากเรื่องจีนในอดีตตามที่ผู้กำกับการแปลคือสมเด็จพระยาฯ ในฐานะขุนนางสำคัญของบ้านเมืองต้องการนำเสนอ บทความนี้จะศึกษาแนวคิดผู้ปกครองที่นำเสนอในฉบับภาษาไทยว่ามีรายละเอียดแตกต่างกับต้นฉบับภาษาจีนอย่างไรบ้าง และศึกษาว่าปัจจัยใดที่ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองให้ต่างกับต้นฉบับ

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research objective)

เพื่อศึกษาแนวคิดผู้ปกครองที่ปรากฏในงานแปลประเภทพงศาวดารจีนพากย์ไทยของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และพิจารณาว่าแตกต่างกับต้นฉบับภาษาจีนอย่างไร และศึกษาปัจจัยในการนำเสนอแนวคิดดังกล่าว

สมมติฐานการศึกษา (Hypotheses)

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ แปลเรียบเรียงจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงของจีน ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับการตั้งและลัดเปลี่ยนราชวงศ์ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มีแนวคิดผู้ปกครองเด่นชัดและเป็นเอกภาพมากขึ้นกว่าฉบับภาษาจีน แนวคิดผู้ปกครองที่พบในฉบับภาษาไทย

ได้แก่ แนวคิดเรื่องคุณสมบัติของกษัตริย์และขุนนางต้องประกอบด้วยยุติธรรมและสติปัญญา และแนวคิดเรื่องบุญญาธิการ แนวคิดในฉบับภาษาจีนได้แก่ แนวคิดเรื่องวาสนาฟ้าลิขิต และแนวคิดคุณธรรมของผู้ปกครองตามหลักขงจื๊อ การปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองเกิดจากการแปลซึ่งเพิ่มและปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย และการปรับให้เข้ากับลักษณะงานเขียนประเภทพงศาวดารตามเจตนาของผู้แปลหรือผู้กำกับแปล

ทบทวนวรรณกรรม (Literature review)

จากการทบทวนวรรณกรรม พงงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แบ่งออกเป็นกลุ่มใหญ่ ๆ ได้ 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ศึกษาภาพรวมของงาน กลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีน และกลุ่มที่ศึกษาเฉพาะตัวบทภาษาไทย

1. กลุ่มที่ศึกษาภาพรวมของงาน

งานวิจัยกลุ่มนี้จะเน้นศึกษาภาพรวมงานเขียนชุด “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ตั้งแต่สมเด็จพระยาบรมมหาจักรพรรดิได้ทรงพระนิพนธ์ ตำนานหนังสือสามก๊ก (Damrong Rajanubhab, 1928) ซึ่งรวบรวมงานชุด “พงศาวดารจีน” เข้าด้วยกันในฐานะเรื่องเล่าประวัติศาสตร์ราชวงศ์จีน พงงานวิจัยที่ศึกษาพัฒนาการของงานเขียน (Rakphong, 1977) ศึกษาบทบาทของงานที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรมไทย (Attawawutthichai, 1985) และศึกษาทั้งพัฒนาการและบทบาทต่อสังคมและวัฒนธรรม (Phanthakoengamon, 1985) อย่างไรก็ตาม งานชุดนี้เป็นการศึกษาภาพรวมเพียงคร่าว ๆ เท่านั้น และเป็นงานวิจัยในระดับบทความ ทำให้ไม่สามารถเจาะลึกรายละเอียดวรรณกรรมแต่ละเรื่องได้เพียงพอ แต่ทำให้เข้าใจภาพรวมของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-6 ได้อย่างชัดเจน

2. กลุ่มที่ศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับภาษาจีน

งานวิจัยที่ศึกษาเปรียบเทียบกับต้นฉบับนั้น มีการศึกษาหลายแง่มุม ทั้งการศึกษาเปรียบเทียบการแปล เรื่องสามก๊ก (Sikkhakoson, 2006; Ditheeyont, 1989; Manomaivibool, 1966; Dilokwanich, 1983) ทำให้เห็นภาพการแปลสามก๊กที่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับบริบทสังคมวัฒนธรรมไทย การศึกษาการแปลเรื่องตั้งฮั่น (Numtong, 2021) และเรื่องไซฮั่น (Numtong, 2010) ที่ศึกษาเปรียบเทียบฉบับไทยกับฉบับจีน

รวมถึงศึกษาบริบททางสังคมและการเมือง นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่ศึกษาการแปลเรื่องซ่งกั๋ว (Phanomprairat, 1999) และเรื่องห้องสิน (Phongern, 2010) ซึ่งมุ่งศึกษาอิทธิพลต่องานวรรณกรรมและศิลปกรรมในไทยด้วย งานกลุ่มนี้เป็นการศึกษารายละเอียดการแปลเป็นหลัก และมีการศึกษาบทบาทของเรื่องต่อสังคมประกอบในบางเรื่อง

นอกจากนี้ยังมีการศึกษาเปรียบเทียบความเปรียบในภาพรวม (Anunsiriwat, 2009) ความเปรียบในสามก๊ก (Thunwaniwat, 1984) และความเปรียบในเรื่องไซอิ๋ว (Wongwoottisaroch, 2011) การศึกษาเปรียบเทียบคำศัพท์ในเรื่องไซอิ๋ว (Chen and Anunsiriwat, 2015) และศึกษาเปรียบเทียบฉันทลักษณ์เรื่องสามก๊ก (Dilokwanich, 2014) ทำให้เห็นมุมมองการศึกษา “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในรายละเอียดด้านภาษา กลวิธี และฉันทลักษณ์

งานวิจัยกลุ่มนี้ทำให้เห็นภาพรวมการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ได้ชัดเจนว่าพระมหากษัตริย์ทรงมีบทบาทในการอุปถัมภ์การแปลงานชุดนี้ ปรับเนื้อหาเป็นไปเพื่อประโยชน์ทางการเมือง ในบริบทสังคมที่เพิ่งสร้างราชธานี จึงน่าสนใจว่า “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” สมัยรัชกาลที่ 4-5 สืบชนบทการแปลมาจากงานยุคต้นรัตนโกสินทร์ หรือไม่อย่างไร และปรับเปลี่ยนเนื้อหาเพื่อแนวคิดทางการเมืองท่ามกลางบริบทสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างไร การศึกษา “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ จะทำให้เห็นความสืบเนื่องของการแปลงานชุดนี้ และทำให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่างตัวบทกับบริบทสังคมสมัยนั้น

3. กลุ่มที่ศึกษาเฉพาะตัวบทภาษาไทย

งานวิจัยกลุ่มนี้มีทั้งที่ศึกษาเปรียบเทียบสามก๊กฉบับต่าง ๆ ในไทย โดยศึกษาสารที่ปรากฏในสามก๊กฉบับภาษาไทยในฉบับต่าง ๆ (Puangpum, 1985) ศึกษาการผลิตซ้ำเรื่องสามก๊กในช่วงเวลาต่าง ๆ (Tansakul, 2015) และศึกษาด้านกลวิธีทางภาษาในสามก๊ก (Leelapornpinit, 2004) โดยศึกษาคำเชื่อมโยงความที่แสดงให้เห็นว่าการแปลสามก๊กใช้สำนวนที่สั้นกระชับแต่สื่อความลึกซึ้ง นอกจากนี้ยังมี งานวิจัยกลุ่มที่ศึกษาบริบทสังคมและการเมืองของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ทั้งการศึกษาบทบาทของสามก๊กและไซอิ๋วต่อการเมืองสมัยรัชกาลที่ 1 (Sartraproong, 1993) การศึกษาความหมายทางการเมืองในสามก๊ก (Chantornvong, 1989) การศึกษาเลียดก๊กในฐานะตำราพิไชยสงคราม (Imsamran, 2013) จะเห็นว่าการที่ศึกษาตัวบทภาษาไทย ทั้งการเปรียบเทียบตัวบท การศึกษากลวิธีทางภาษา และบริบททางสังคมและการเมืองยังให้ความสำคัญกับงานที่สร้างในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์เป็นหลัก

นอกจากนี้ยังมี กลุ่มที่ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวรรณคดีไทยกับ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ทั้งงานที่ศึกษาอิทธิพลของนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง (Amornwanitsak, 2007) ทำให้เห็นว่าวรรณกรรมจีนมีผลต่อสังคมวัฒนธรรมไทยหลายระดับ ทั้งศิลปวัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี และวรรณกรรม และงานที่ศึกษาอิทธิพลระหว่าง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” และวรรณกรรมไทยที่มีต่อกัน (Anunsiriwat, 2014; 2018) ทั้งในแง่การสร้างตัวละครและโครงเรื่อง และกลุ่มที่ศึกษาความสัมพันธ์กับศิลปะแขนงอื่น ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่าง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” กับวัฒนธรรมการแสดงของไทย ทั้งบลิทเซอร์รำ (Pimon, 2017; Pakdeekham, 2015) และละครพื้นทาง (Puapadung, 2011) ศึกษาความสัมพันธ์กับสื่อประเภทการ์ตูน (Onsiriwan, 2008) และการศึกษาการดัดแปลงเป็นจิตรกรรมในวัด (Uachooowong, 2005; Sukkata, 1990) แสดงให้เห็นความแพร่หลายของเรื่องพงศาวดารจีนในสังคมไทยซึ่งปรากฏในรูปแบบที่หลากหลาย นอกจากนี้ยังพบงานที่ศึกษาเชิงสังคมศาสตร์ โดยศึกษามโนทัศน์เรื่อง “อำนาจ” ในเรื่อง*เลียดก๊ก* (Imsamran, 2016)

จากการทบทวนวรรณกรรม จะเห็นได้ว่างานที่ศึกษา “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ส่วนมากจะศึกษางานช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ โดยเฉพาะเรื่อง*สามก๊ก* แต่งงานสมัยรัชกาลที่ 4-5 โดยเฉพาะงานของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ยังไม่มีผู้ศึกษามากนัก ทั้งที่เป็นช่วงที่การแปลงานชุดนี้ได้รับความนิยมมากที่สุด การศึกษานี้จะช่วยขยายภาพให้เข้าใจงานแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในสมัยรัชกาลที่ 4-5 มากขึ้น แสดงให้เห็นว่าวิธีการแปลสืบเนื่องมาจากงานยุคต้นรัตนโกสินทร์ แต่นำเสนอแนวคิดที่มีลักษณะเด่นต่างไปเนื่องจากเปลี่ยนกลุ่มผู้อุปถัมภ์การแปลจากพระมหากษัตริย์เป็นขุนนาง ซึ่งงานของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ยังมีผู้ศึกษาวิจัยน้อย โดยเฉพาะการศึกษาแนวคิดซึ่งเป็นลักษณะเด่นของตัวบท ตลอดจนศึกษาความสัมพันธ์ของตัวบทกับบริบททางสังคมในสมัยนั้น

ขอบเขตการวิจัยและข้อตกลงเบื้องต้น (Scope of study and Assumption)

ในงานวิจัยนี้จะศึกษา “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *ไซจิ้นตังจิ้น* *นำซ้อง* *ซันถ้งหงอโต้* *เม่งเฉียว* และ*เม่งมวดเซงม้อ* เนื่องจากเป็นงานกลุ่มที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับราชวงศ์ซึ่งเข้ากับลักษณะของงาน “พงศาวดาร” มากที่สุด โดยจะศึกษางานเขียนภาษาไทยเป็นหลัก และใช้ต้นฉบับนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิงจำนวน 6 เรื่องมาศึกษาประกอบ ได้แก่ 1) *ซีจิ้นเหยียนอี่* (西晋演义) ฉบับสำนักพิมพ์หว่าเซี่ย (华夏出版社) ปีค.ศ. 2017 มาเทียบกับเรื่อง*ไซจิ้นฉบับโรงพิมพ์โฆเซิต* 2) *ตงจิ้นเหยียนอี่* (东晋演义) ฉบับสำนักพิมพ์หว่าเซี่ย (华夏出版社) ปีค.ศ. 2017 มาเทียบกับเรื่อง*ตังจิ้นฉบับพิมพ์ของคุรุสภา* 3) *หนานเป้ยสื่อเหยียนอี่* (南北史演义) ฉบับสำนักพิมพ์ยฺหวินหนาน (云南出版集团公司) ค.ศ. 2011

มาเทียบกับเรื่องน้ำซ่องฉบับโรงพิมพ์คลังวิทยา 4) ฉานถั่งอุได้อื้อเหยียนอู้จ้ว้น (残唐五代史演义传) ฉบับสำนักพิมพ์หว่าเซี่ย (华夏出版社) มาเทียบกับเรื่องซันถั่งหงอไต้ฉบับพิมพ์ของคุรุสภา 5) อิงเลี่ยจ้ว้น (英烈传) ฉบับสำนักพิมพ์หว่าเซี่ย (华夏出版社) มาเทียบกับเม้งเฉียว และ 6) ซินซื่อหงฮูวิน (新世鸿勋) ฉบับสำนักพิมพ์ซังไห่กุจี (上海古籍出版社) ปีค.ศ. 1994 มาเทียบกับเม้งมวดเซงฉ้อฉบับพิมพ์ของคุรุสภา โดยเปรียบเทียบประกอบเฉพาะประเด็นแนวคิดผู้ปกครองเท่านั้น

ผลการวิจัย (Result)

บทความนี้จะอภิปรายผลการศึกษออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ 1) ต้นฉบับและเนื้อหาของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” 2) การศึกษาแนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เปรียบเทียบกับนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิง และ 3) ปัจจัยที่ส่งผลให้แนวคิดผู้ปกครองในฉบับไทยและต้นฉบับมีรายละเอียดแตกต่างกัน

1. ต้นฉบับและเนื้อหาของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย”

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในขอบเขตวิจัยทั้ง 6 เรื่อง เป็นงานแปลจากวรรณกรรมจีนประเภท “นิยาย” ที่แต่งขึ้นในสมัยราชวงศ์หมิงและชิง หรือ หมิงซิงเสี่ยวซัว (明清小说) สร้างขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นหลัก ไม่ใช่ เจิ้งชื้อ (正史) หรือ พงศาวดารฉบับมาตรฐานของจีน พัฒนาการของนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิ่งนี้มาจากเรื่องเล่ามุขปาฐะ แล้วจึงพัฒนาเป็นนิยายร้อยแก้วขนาดยาว นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงสามารถแบ่งประเภทตามเนื้อหาออกได้หลายประเภทตามที่ซุนข่ายตี้ (Sun kai di, 2012) ได้แบ่งไว้ในหนังสือ 中国通俗小说书目 (Bibliography of Chinese Popular Fiction) เช่น นิยายอิงประวัติศาสตร์ (เจียงสือ, 讲史) นิยายวีรบุรุษ (เสี่ยวอี้, 侠义) นิยายเกี่ยวกับเทพและปีศาจ (หลิงไก่ว, 灵怪) นิยายเกี่ยวกับคดีความ (กงอัน, 公案) และนิยายสะท้อนสังคม (เยียนเฟิ่น, 烟粉) ฯลฯ

นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงได้รับความนิยมแพร่หลายในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงศตวรรษที่ 19 ทั้งในประเทศไทย มาเลเซีย เวียดนาม ญี่ปุ่น เกาหลี และมองโกเลีย ฯลฯ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนกลุ่มชาวจีนที่อพยพไปยังประเทศต่าง ๆ การอพยพของชาวจีนทำให้เกิดการอพยพของวรรณกรรมด้วย (Salmon, 2013, p. 13) นิยายเหล่านี้เมื่อแปลเป็นภาษาปลายทางในประเทศต่าง ๆ พบว่ามีเรื่องที่มีเนื้อหาหลากหลาย แต่ในไทยนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงที่แปลส่วนใหญ่เป็นงานประเภทนิยายอิงประวัติศาสตร์ แสดงให้เห็นว่าการแปลนิยายชุดนี้ในไทย มี “การเลือก” เรื่องที่มีเนื้อหาเฉพาะและมีลักษณะเด่นมากกว่างานแปลนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงในประเทศอื่น

“การเลือก” นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมาแปลเป็นภาษาไทย แต่ละเรื่องล้วนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวในราชวงศ์ต่าง ๆ ของจีน ตั้งแต่เรื่องราวการก่อตั้งราชวงศ์จีนสู่ราชวงศ์ชิงได้ ราชวงศ์ถังสู่ยุคห้าราชวงศ์ และราชวงศ์หมิงสู่ราชวงศ์ชิง นอกจากนี้เนื้อเรื่องยังเหมาะสมที่จะนำเสนอแนวคิดผู้ปกครองสอดคล้องกับสถานะตัวบทที่ผู้แปลหรือผู้กำกับการแปลเรียกงานชุดนี้ว่า “พงศาวดาร”

การเลือกเรื่องที่มีเนื้อหาเป็นเอกภาพมาแปล และคงเนื้อหาหลักของต้นฉบับไว้ ทำให้ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นำเสนอเรื่องราวการก่อตั้งและการผลิตเปลี่ยนราชวงศ์ในยุคสมัยต่าง ๆ แต่ละเรื่องจะนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในราชสำนักของพระมหากษัตริย์จีนหลายพระองค์หลายแง่มุม ทั้งการนำเสนอภาพปัญหาของบ้านเมือง เช่น สงครามระหว่างแคว้น สงครามแย่งชิงอำนาจราชบัลลังก์ ปัญหาภายในบ้านเมือง ซึ่งเป็นตัวอย่างการปกครองบ้านเมือง หรือภาพบ้านเมืองที่สงบสุขซึ่งเกิดจากผู้ปกครองที่ยุติธรรม

นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง นำเรื่องราวในพงศาวดารมาแต่งเสริมเติมความให้เป็นนิยายเพื่อความบันเทิง มีรูปแบบเล่าเรื่องให้ชวนติดตาม ได้แก่ การแบ่งบทแล้วทิ้งปมไว้ท้ายแต่ละบทเพื่อชวนให้อ่านบทถัดไป มีการแทรกบทกวีที่สร้างวรรณศิลป์และส่งเสริมแนวคิด เมื่อแปลเป็น “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ผู้แปลดัดรูปแบบการแบ่งบท ปรึบมาเป็นความเรียงร้อยแก้วขนาดยาวที่สลับเหตุการณ์ให้เล่าเรื่องตามลำดับเวลา ไม่แทรกบทประพันธ์

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นำเสนอเนื้อหาลำดับเวลาในประวัติศาสตร์จีน และเป็นชุดความรู้เรื่องลำดับกษัตริย์ราชวงศ์จีน การเชื่อมโยงและจัดลำดับราชวงศ์จีนจาก “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เริ่มจากการแปลเรื่องซุ่ยถังของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ ในตอนต้นเรื่องซุ่ยถัง ให้ความรู้เรื่องราชวงศ์จีนตั้งแต่ พลโกษี (ผานกู่) สร้างฟ้าดิน และกล่าวถึงราชวงศ์จีนตามลำดับตั้งแต่ หองสิน เลียดก๊ก ไช่ฮั่น ตังฮั่น และสามก๊ก การจัดลำดับราชวงศ์จีนใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แสดงให้เห็นว่า การแปลซุ่ยถัง หรือ การแปลงานของสมเด็จพระยา สิบทอดชนบมาจากงานช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ และเชื่อมโยงให้เป็นงานชุดเดียวกัน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ บางเรื่องจึงตัดเนื้อหาตอนท้ายเรื่องออก เนื่องจากไปซ้ำซ้อนกับเนื้อหาต้นเรื่องของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เรื่องถัดไป เช่น การตัดเนื้อหาตอนท้ายเรื่องตั้งจิ้นซึ่งกล่าวช่วงปลายราชวงศ์ออก เนื่องจากเนื้อหาส่วนนี้ปรากฏอยู่ต้นเรื่องน้ำซ้องทำให้ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นชุดงานที่นำเสนอเรื่องราวราชวงศ์จีนที่มีเนื้อหาต่อเนื่องและไม่ทับซ้อนกัน และเติมเต็มเนื้อหาราชวงศ์จีนโดยกษัตริย์เชื้อสายฮั่นที่ต่อเนื่องมาจากสมัยสามก๊กได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ ตั้งแต่ ราชวงศ์จิ้น (ไช่จิ้นและตั้งจิ้น) ราชวงศ์น้าซ้อง ยุคห้าราชวงศ์ (ซันถึงหงอไต้) ราชวงศ์หมิง (เม่งเฉียว) และราชวงศ์ชิง (เม่งมวดเซงผัว)

ลำดับต่อไปจะกล่าวถึงรายละเอียดตัวบท “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในขอบเขตวิจัยทั้ง 6 เรื่อง ทั้งในแง่ต้นฉบับ ผู้ประพันธ์ และโครงเรื่องหลัก เพื่อให้เข้าใจภูมิหลังและภาพรวมของงานเขียนเหล่านี้

1.1 ไซจิ้น

เรื่องไซจิ้น สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้หลวงพิชัยวารีแปลมาจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เรื่องไซจิ้นเหยียนอี้ (西晋演义) ของหยางเอ๋อร์เฉิง (杨尔曾) เรื่องนี้แปลขึ้นในปีจุลศักราช 1229 ตรงกับพ.ศ. 2410 สมัยรัชกาลที่ 4 และได้ตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ในปีพ.ศ. 2416 เนื้อหาในเรื่องไซจิ้นเล่า ตั้งแต่ก่อตั้งราชวงศ์จิ้นตะวันตก กล่าวถึงเหตุการณ์ในสมัยของฮ่องเต้ 4 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าซีโจวฮ่องเต้ พระเจ้าเฮาฮุยเต้ พระเจ้าเฮาฮวยเต้ และพระเจ้าเมี้ยนเต้ เนื้อเรื่องแสดงให้เห็นถึงสภาพความวุ่นวายของบ้านเมืองซึ่งเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น ขุนนางกังฉินมีอำนาจในราชสำนัก การแย่งชิงอำนาจของเชื้อพระวงศ์ ทำให้บ้านเมืองมีทั้งช่วงเวลาที่ย่ำแย่และอ่อนแอ จนกระทั่งสมัยพระเจ้าเมี้ยนเต้ บ้านเมืองอ่อนแอมาก ทำให้เกิดการพลัดเปลี่ยนราชวงศ์

1.2 ตังจิ้น

เรื่องตังจิ้น มีเนื้อหาต่อเนื่องมาจากเรื่องไซจิ้น ต้นฉบับคือเรื่อง ตงจิ้นเหยียนอี้ (东晋演义) ของ หยางเอ๋อร์เฉิง (杨尔曾) พบหลักฐานการตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ในปีพ.ศ. 2420 แต่ไม่ระบุผู้แปล³ แท้จริงแล้วต้นฉบับไซจิ้นกับตังจิ้นเรียกเป็นหนังสือเล่มเดียวกันคือ ตงซีจิ้นเหยียนอี้ (东西晋演义) เนื้อหาในเรื่องตังจิ้น กล่าวถึงราชวงศ์จิ้นตะวันออก ซึ่งถัดมาจากราชวงศ์จิ้นตะวันตก ตัวบทแยกสองราชวงศ์ออกจากกัน เนื่องจากเชื่อกันว่าปฐมกษัตริย์ไม่ใช่แซ่สุมาแท้ (Tang chin lem 1, 1964, p. 2) เรื่องตังจิ้นเริ่มตั้งแต่สมัยพระเจ้าตงจงหวนฮ่องเต้ และฮ่องเต้อีก 7 พระองค์ ได้แก่ พระเจ้าเม่งเต้ พระเจ้าเซ่งเต้ พระเจ้าคังเต้ พระเจ้ามกเต้ พระเจ้าไเอ้เต้ พระเจ้ากันบุนเต้ และพระเจ้าเฮาบูเต้ กล่าวถึงปัญหาบ้านเมืองในรัชสมัยต่าง ๆ ซึ่งมีทั้งปัญหภายในบ้านเมืองและการทำสงครามกับชาวต่างชาติ เช่น ไตฮั่น ไตเตียวก๊ก ปักกู่ ฯลฯ เนื้อหาเรื่องตังจิ้นจบที่รัชกาลพระเจ้าเฮาบูเต้ ช่วงที่สิบเอกเกียนไต้ครองแผ่นดินปักกู่ แต่ในต้นฉบับเรื่องตงจิ้นเหยียนอี้ยังดำเนินเรื่องไปอีกสองรัชกาลจึงจะสิ้นสุตราวงศ์ เรื่องตังจิ้นตัดเนื้อหาส่วนนี้ออกเพราะทับซ้อนกับต้นเรื่องนำข้อซึ่งเนื้อหาต่อจากเรื่องนี้

³ เรื่องตังจิ้นนี้ สมเด็จพระกรมพระยาดำรงราชานุภาพ สนธิฐานไว้ในด้านหนังสือสามก๊กว่าเป็นงานที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้แปล ผู้วิจัยจึงจัดเรื่องนี้เป็นงานของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ด้วย เนื่องจากต้นฉบับภาษาจีน เรื่องไซจิ้นและตังจิ้นเป็นงานชุดเดียวกัน เมื่อใช้จิ้นปรากฏหลักฐานว่าสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้แปลจึงอนุมานได้ว่า เรื่องตังจิ้น เป็นเรื่องที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้แปลเช่นกัน

1.3 น้ำซ้อง

เรื่องน้ำซ้อง ตีพิมพ์โดยโรงพิมพ์หลวงในปีพ.ศ. 1233 ตรงกับปีพ.ศ. 2414 สมัยรัชกาลที่ 5 ระบุว่า สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ เป็นผู้เรียบเรียง เรื่องน้ำซ้องแปลมาจากเรื่องหนานเป่ย์ฉื่อเหียนอี่ (南北史演义) ของตู้กั๋ง (杜纲) เรื่องน้ำซ้องกล่าวถึงเหตุการณ์ในราชวงศ์ใต้ของราชวงศ์เหนือ-ใต้ โดยน้ำซ้องหมายถึง ราชวงศ์ซ้องใต้ หรือราชวงศ์หลิวซ่ง ต่อเนื่องจากปลายราชวงศ์ตั้งจิ้น เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่ฮ่องเต้สอง พระองค์สุดท้ายของราชวงศ์จิ้นตะวันออก ได้แก่ พระเจ้าอันเต้ และพระเจ้ากรองเต้ ต่อมาซ้องอ๋อง ยึดอำนาจก่อตั้งแผ่นดินซ้องขึ้นเป็นพระเจ้าซ้องเกาโจ้ มีฮ่องเต้ต่อมาอีก 8 พระองค์ ราชวงศ์ฉีก๊อก มีฮ่องเต้ 7 พระองค์ ราชวงศ์เหลียงมีฮ่องเต้ 6 พระองค์ และราชวงศ์ตันมีฮ่องเต้ 5 พระองค์ จนถึง ก่อตั้งราชวงศ์ซุย เรื่องน้ำซ้องนำเสนอภาพบ้านเมืองที่มีผู้ปกครองหลายรูปแบบ ทั้งกษัตริย์และขุนนาง ที่ดีทำให้บ้านเมืองเจริญรุ่งเรือง และกษัตริย์และขุนนางที่ไม่ดีทำให้บ้านเมืองอ่อนแอ

1.4 ชันถ้งหงอโต้

เรื่องชันถ้งหงอโต้ สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้แปลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2409 เป็นเรื่องที่เก่าที่สุดของท่านที่ ปรากฏหลักฐานในปัจจุบัน แปลมาจากเรื่อง (ฉานถ้งอู๋ไต้ฉื่อเหียนอี่จ้ว้น, 残唐五代史演义传) ตัวเรื่องอ้างว่าเป็นงานของ 罗贯中 (หลอกว่านจง) แต่สันนิษฐานว่าเป็นการอ้างชื่อนักเขียนที่มีชื่อเสียง เพื่อให้ขายได้ เรื่องชันถ้งหงอโต้กล่าวถึงการล้มราชวงศ์ถังมาสู่ยุคห้าราชวงศ์ เนื้อเรื่องเริ่มตั้งแต่ ปลายราชวงศ์ถัง ต่อมาจุนยิดอำนาจสถาปนาแผ่นดินเหลียงเป็นพระเจ้าเหลียงไท่โจ้ และเรื่องราว ที่เกิดในราชวงศ์ทั้งห้า ได้แก่ ราชวงศ์เหลียง ราชวงศ์อ้าวถ้ง ราชวงศ์ไต้จิ้น ราชวงศ์หัน และราชวงศ์ อ้าวจิ๋ว เรื่องนี้นำเสนอความล้มเหลวของการปกครองบ้านเมืองที่ขุนนางไร้ความสามารถ มีแต่ขุนนาง สืบเชื้อสายในตระกูล แผ่นดินจึงอ่อนแอและมีการผลิตเปลี่ยนราชวงศ์บ่อย

1.5 เม่งเฉียว

เรื่องเม่งเฉียว พิมพ์โดยโรงพิมพ์หลวงในปีเดียวกับเรื่องน้ำซ้อง บานแพนกรเรื่องเม่งเฉียวระบุว่า (Meng chiao lem 1, 1972a, p. 1-2) สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้เรียบเรียงขึ้นเพื่อให้เรื่องปัญญาความคิด เรื่องเม่งเฉียวแปลจากเรื่อง (อิงเลี่ยจ้ว้น, 英烈传) ซึ่งไม่ปรากฏผู้ประพันธ์ เมื่อแปลเป็นภาษาไทย จึงเปลี่ยนชื่อเรื่องเป็นเม่งเฉียว เนื่องจากเนื้อหาเล่าถึงเหตุการณ์ในราชวงศ์เม่ง หรือหมิง คำว่าเฉียว ในภาษาจีนแปลว่าราชวงศ์เรื่องเม่งเฉียวกล่าวถึงเหตุการณ์ตอนปลายราชวงศ์จ้วนในสมัยพระเจ้า จ้วนซุ่นเต้ ซึ่งเชื้อฟ่งแต่ขุนนางกังฉิน บ้านเมืองอ่อนแอ และกล่าวถึงเหตุการณ์ที่จ้วนหลงรวบรวม

ผู้คนปราบราชวงศ์ฉวน สถาปนาเป็นพระเจ้าฮองบู ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์เม่ง เรื่องนี้สะท้อนให้เห็นความสำคัญของทรัพยากรคน กล่าวคือ จักรพรรดิแห่งราชวงศ์เม่งได้เพราะรวบรวมคนที่มีสติปัญญา มาช่วยปกครองและทำศึกสงคราม

1.6 เม่งมวดเซงฉ้อ

เรื่องเม่งมวดเซงฉ้อนี้ สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้หลวงพิชัยวารีแปลเมื่อปีพ.ศ. 1232 ตรงกับ พ.ศ. 2413 และตีพิมพ์ในโรงพิมพ์หมอบรัดเลย์ในปีพ.ศ. 2421 ต้นฉบับของเรื่องนี้แปลมาจากนิยายเรื่อง (ซินซือหงฮวีน, 新世鴻勳) ไม่ปรากฏผู้ประพันธ์ ชื่อเรื่องเม่งมวดเซงฉ้อนี้ ตั้งชื่อตามเนื้อหาของเรื่อง ซึ่งเป็นการสิ้นสุดราชวงศ์เม่ง คำว่า มวด แปลว่าสิ้นสุด และเป็นการเริ่มต้นราชวงศ์เซงหรือชิง คำว่า ฉ้อ แปลว่าเริ่มต้นเนื้อหากล่าวถึงปลายราชวงศ์เม่งในสมัยของพระเจ้าฮองเจงฮองเต้ ขุนนางกังฉินมีอำนาจในราชสำนักหลิ่วฮว้ออาศัยความวุ่นวายยึดอำนาจฮองเต้ เงาม้ากั๊กซึ่งมีหน้าที่เฝ้าชายแดนจึงยกทัพมาเมืองหลวง เปิดโอกาสให้ขุนตี่ซึ่งเป็นพวกตาดหรือพวกแมนจูเข้ามายึดบ้านเมืองสถาปนาราชวงศ์เซง เรื่องนี้แสดงให้เห็นคุณสมบัติของพระเจ้าขุนตี่ ซึ่งแม้จะไม่ใช้ชาวนั่น แต่ยุติธรรมและสติปัญญา จึงได้รับการยอมรับเป็นกษัตริย์ของแผ่นดินจีน

หากพิจารณาเนื้อเรื่องของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ดังที่กล่าวมานี้ พบว่า “การเลือก” เรื่องจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ มีความเป็นเอกภาพอย่างมาก เมื่อเปรียบเทียบกับการแปลนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงในประเทศอื่น ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีเนื้อหาหลากหลายมากกว่า ทั้งเรื่องความรัก เรื่องตำนานเทพเจ้า เรื่องชาวบ้าน เรื่องผี ฯลฯ (Salmon, 2013) “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ มีเนื้อหาที่น่าสนใจเหตุการณ์สำคัญของบ้านเมืองในประเทศจีน การก่อตั้งและผลัดเปลี่ยนราชวงศ์ ซึ่งเนื้อหาดังกล่าวเอื้อต่อการนำเสนอภาพผู้ปกครองแต่ละยุคสมัยได้อย่างหลากหลาย ผ่านตัวละครพระมหากษัตริย์และขุนนางในราชวงศ์ต่าง ๆ

2. การศึกษาแนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เปรียบเทียบกับนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิง

การแปลนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมาเป็น “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ผู้แปลได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองให้เด่นชัดและมีเอกภาพขึ้นจากต้นฉบับภาษาจีน ปรับแนวคิดเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ที่ปรากฏในต้นฉบับให้เป็นที่ยอมรับและเข้ากับความคิดของผู้อ่านชาวไทย ผ่านการเพิ่มและปรับเปลี่ยนรายละเอียดแนวคิดผู้ปกครองให้แตกต่างจากต้นฉบับภาษาจีน แนวคิดผู้ปกครองที่พบในนิยายสมัยที่แต่ง

สมัยราชวงศ์หมิงและชิง นำเสนอคำสอนเกี่ยวกับผู้ปกครองตามคติความเชื่อของขงจื๊อ และแนวคิดเรื่องวาทนาฟาลิซิด เมื่อแปลเป็นฉบับภาษาไทย ปรับเปลี่ยนคำสอนจากคุณธรรมในคติความเชื่อของขงจื๊อ ไปเน้นแนวคิดเรื่องยุติธรรมและสติปัญญา ปรับแนวคิดเรื่องวาทนาฟาลิซิดเป็นเรื่องบุญบารมี อีกทั้งยังเพิ่มรายละเอียดคำสอนและการเพิ่มเนื้อหาที่นำเสนอแนวคิดคำสอนมากกว่าต้นฉบับภาษาจีน

2.1 การปรับแนวคิดผู้ปกครองแบบขงจื๊อจากฉบับจีนมาเน้นแนวคิดเรื่องยุติธรรมและสติปัญญา

ต้นฉบับนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงปรากฏแนวคิดผู้ปกครองที่สัมพันธ์กับคุณธรรมคำสอนของขงจื๊อซึ่งเป็นโน้ตหลักของสังคมจีนสมัยนั้น แนวคิดคำสอนของขงจื๊อมีความสำคัญต่อความคิดความเชื่อของชาวจีนอย่างมาก ทั้งด้านศีลธรรม จริยธรรมและด้านการเมืองการปกครอง หนังสือคำสอนในลัทธิขงจื๊อที่สำคัญ ได้แก่ *หลุนอวี่* *ต้าเสวีย* *จงยง* และ *เม่งจื๊อ* เป็นหลักสูตรของนักปราชญ์ราชบัณฑิต ตั้งแต่สมัยราชวงศ์หยวนถึงราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 1814-2455) และเป็นคำสอนที่ชาวจีนทั้งประเทศยึดถือปฏิบัติมากกว่า 500 ปี (Phothinantha, 1989, p. 68)

คำสอนของขงจื๊อที่พบในนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมีหลายประการ เช่น หน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง แนวคิดเรื่องคุณธรรมของผู้ปกครองซึ่งต้องเมตตาต่อผู้ใต้ปกครอง ส่วนผู้ใต้ปกครองก็ต้องจงรักภักดีต่อผู้ปกครอง แนวคิดผู้ปกครองที่พบในต้นฉบับภาษาจีนจึงยึดโยงกับคุณธรรมในคำสอนขงจื๊อ

จากตัวอย่างที่ปรากฏในเรื่อง *ชีจินเหียนอวี่* ซึ่งเป็นต้นฉบับของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เรื่อง *ไซจิน* ตัวบทนำเสนอคำสอนเกี่ยวกับผู้ปกครองที่สอดคล้องกับหลักคำสอนของขงจื๊อข้างต้น ตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง *ชีจินเหียนอวี่* สอนให้ฮ่องเต้ต้องประกอบด้วยเมตตากรุณาต่อขุนนางและประชาชน ส่วนผู้ใต้ปกครองก็ต้องมีความจงรักภักดีต่อฮ่องเต้ ดังในตอนที่พระเจ้าซีโจวฮ่องเต้เรียกฮ่ออามาช่วยราชการ พระเจ้าซีโจวบุตรสถามฮ่ออาก็เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง ฮ่ออาก็แสดงให้เห็นคำสอนซึ่งอยู่ในกรอบแนวคิดของขงจื๊อข้างต้น ดังข้อความต่อไปนี้

华谭对曰：「臣闻 圣人之临天下也，祖乾纲以流化，顺谷风以兴仁，兼三才以御物，闻四德以招贤。故劳谦日昃，务在择贤俊，义龙跃，帝道以光也。」

(Dong xi jin yan yi, 2017, p. 5, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

(คำแปลและเน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ฮ่อถำกล่าวว่ “ข้าได้อินว่ำนักปราชญ์ปกครองใต้ฟ้า มักชินกับกิจการของรัฐ เพื่อเผยแพร่สั่งสอนประชาให้มีเมตตากรุณา ใช้ชานฉายปกครองบ้านเมือง พินิจคุณธรรมทั้งสี่ เพื่อคัดคนมีความสามารถมาทำงาน มีสง่าเหมือนมังกร วิถีแห่งกษัตริย์จะส่องสว่าง”

ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าแนวคิดคำสอนของขงจื้อมีอิทธิพลต่อการประพันธ์นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงในขอบเขตการวิจัยอย่างมาก โดยเฉพาะการปรากฏแนวคิดเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้ปกครองที่ต้องมีเมตตากรุณา มีคุณธรรม และรู้จักรับฟังความเห็นของขุนนางและประชาชน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่ต้องรู้จักเลือกคนมีคุณธรรมมาทำงานเป็นขุนนางรับใช้ราชสำนัก แสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องความสัมพันธ์ของผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครองที่ต้องสนับสนุนซึ่งกันและกัน

เมื่อแปลเรื่อง *ซีจิ้นเหยียนอ๋มา* เป็น “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เรื่อง *ไซจิ้น* แล้ว ข้อความในตอนเดียวกันกลับมีแนวคิดผู้ปกครองที่เน้นแตกต่างกัน และเพิ่มรายละเอียดคำสอนเกี่ยวกับผู้ปกครองมากกว่าต้นฉบับ ในฉบับภาษาไทยตอนพระเจ้าซีโจ้บู่ฮ่องเต้ตรัสถามฮ่อถำว่ากษัตริย์แบบใดจึงจะปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขได้ ผู้แปลได้เพิ่มข้อความให้ฮ่อถำใช้กลวิธีการอ้างถึงพระเจ้าเจียวเต้เป็นตัวอย่างพระมหากษัตริย์ที่ดี มีเมตตา และให้ความสำคัญกับประชาชน นอกจากนี้ยังเพิ่มรายละเอียดแนวคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองว่ายุติธรรมเป็นคุณสมบัติสำคัญในการปกครองบ้านเมืองให้สงบสุข โดยวิธีการที่พระมหากษัตริย์จะทรงยุติธรรมได้ ต้องทรงหมั่นศึกษาเรื่องราวในราชพงศาวดาร และประกอบด้วยสติปัญญาเพื่อเรียนรู้ว่ากษัตริย์แบบใดเรียกว่ายุติธรรม กษัตริย์แบบใดเรียกว่าไม่ยุติธรรม ดังความว่

ฮ่อถำจึงกราบทูลว่าถ้อยคำของพระเจ้าเจียวเต้ เป็นกษัตริย์อันประเสริฐแต่โบราณตรัสไว้ว่า ท่านผู้ใดประกอบด้วยบุญญาภิหารได้เป็นเจ้าแผ่นดินแล้ว ในพระราชอาณาชัยให้ตั้งอยู่ด้วยความเมตตา เห็นมนุษย์ดุจดวงแก้วเป็นของหายาก ไม่อยากให้ยับเยิน เปรียบเหมือนเศรษฐีและพ่อค้าเห็นเงินทองเป็นดวงแก้ว เพราะหามาได้ด้วยความยากลำบาก ควรจะต้องพิทักษ์รักษาไว้มิให้เป็นอันตราย พระองค์ทรงพระราชดำริอยากจะให้บ้านเมืองเป็นสุขสบายจึงทรงอุตส่าห์หมั่นวิจารณ์ในเรื่องราชพงศาวดาร กษัตริย์แผ่นดินใดตั้งอยู่ในยุติธรรมแผ่นดินนั้นก็มีความสุข

พระองค์ก็ย่อมทรงทราบแล้ว และเมื่อพระองค์ยังไม่ได้ราชสมบัตินั้นราษฎรชาวเมือง
ทั้งปวงพากันสรรเสริญทรงพระสติปัญญารอบรู้ในการโบราณคดีราชประเพณี
ต่าง ๆ และโอบอ้อมอารีมีเมตตาเสมอไปแก่ผู้ที่อยู่ในอำนาจและราษฎรทั้งปวง
ถ้าได้เสวยราชสมบัติเป็นพระเจ้าแผ่นดินบ้านเมืองคงจะมีความสุข

(Sai chin, 2008, p. 16, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า ยุติธรรมเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระมหากษัตริย์ที่จะทำให้
บ้านเมืองร่มเย็นเป็นสุข นอกจากนี้ยังจะชี้ให้เห็นความสำคัญของการวิจารณ์เรื่องราวในพงศาวดาร
ซึ่งเป็นตัวอย่างการปกครองบ้านเมืองให้ผู้ปกครองสามารถใช้ศึกษาได้ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นว่า
พระมหากษัตริย์ต้องมีสติปัญญาในการปกครองบ้านเมืองและรู้ราชประเพณีอีกด้วย

แนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรากฏอย่างเด่นชัดและมีเอกภาพมากขึ้นกว่า
ต้นฉบับภาษาจีน โดยเฉพาะแนวคิดเรื่องยุติธรรมและสติปัญญา การนำเสนอแนวคิดทั้งสองประการ
นี้ในฉบับไทย นอกจากเกิดจากการแปลปรับเปลี่ยนจากแนวคิดผู้ปกครองในต้นฉบับแล้ว ยังพบการ
เพิ่มรายละเอียดเนื้อความเพื่อแสดงแนวคิดดังกล่าวอย่างมีเอกภาพในทุกเรื่อง

ดังปรากฏตัวอย่างการเพิ่มแนวคิดเรื่องยุติธรรมของผู้ปกครองในเรื่อง *เม่งมวดเซงฉ้อ* ในตอนที่
ขุนตี่ได้สถาปนาราชวงศ์เซงขึ้นเป็นพระเจ้าไทโจเกาฮ่องเต้ พระองค์มีรับสั่งให้สร้างหอไทเปียไว้ตั้ง
พระรูปบุรพกษัตริย์ในอดีต แต่ให้ตั้งเฉพาะพระรูปของพระมหากษัตริย์ที่ตั้งอยู่ในยุติธรรมเท่านั้น
ข้อความดังกล่าวผู้แปลได้เพิ่มเข้าไปโดยไม่ปรากฏในต้นฉบับภาษาจีน ดังความว่า

เราจะสร้างหอไทเปียขึ้นใหม่ให้ใหญ่กว้างกว่าเดิม แล้วจะทำรูปพระมหากษัตริย์
ตั้งแต่ข้าพเจ้าเป็นลำดับลงมา จนถึงพระเจ้าเจียวเต้ ขุนเต้ อุเต้ และกษัตริย์ ซึ่ง
ตั้งอยู่ในยุติธรรมไว้ให้ทุก ๆ พระองค์ เว้นเสียแต่พระมหากษัตริย์ซึ่งไม่อยู่ในยุติธรรม
แล้วจะให้สร้างหอทองฉินเปียไว้รูปขุนนางตงฉินซึ่งรักษาการยุติธรรม และกฎหมาย
สำหรับแผ่นดินนี้ยิ่งกว่ารักชีวิตไว้ให้เป็นแบบฉบับสืบต่อไปภายหลัง

(Meng muat cheng cho lem 2, 1973, p. 84-85)

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มักปรากฏแนวคิดเรื่องยุติธรรมคู่กับแนวคิดสติปัญญาของผู้ปกครอง
การเพิ่มรายละเอียดจากการแปล ทำให้เน้นแนวคิดเรื่องยุติธรรมและสติปัญญาว่าเป็นคุณสมบัติ

สำคัญของผู้ปกครอง ตัวบทแสดงให้เห็นว่าแม้ผู้ปกครองจะตั้งอยู่ในยุติธรรมอย่างเดียวก็ไม่อาจปกครองบ้านเมืองให้สงบสุขได้ตลอด แต่ยังคงประกอบด้วยสติปัญญาแก้ไขปัญหามานเมือง แนวคิดยุติธรรมและสติปัญญา จึงเป็นคุณสมบัติที่มักจะปรากฏกันในตัวละครสำคัญที่มีบทบาทพัฒนาบ้านเมือง หรือปฐมกษัตริย์ ที่สามารถก่อตั้งราชวงศ์ได้สำเร็จ ดังปรากฏตัวอย่างในตอนต้นเรื่องตั้งจิ้น ที่กล่าวถึงพระเจ้าตงจงหงวนฮ่องเต้ ปฐมกษัตริย์ของราชวงศ์จิ้นตะวันออกว่ามีคุณสมบัติพร้อมทั้งสองประการ จึงได้รับเชิญขึ้นเป็นกษัตริย์ ดังความว่า

และสุมาหยวนนี้มีสติปัญญาใจโอบอ้อมอารีตั้งอยู่ในยุติธรรม ชุนนางและหัวเมืองพร้อมใจกันยกจิ้นฮ่องเต้ขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินทรงนามพระเจ้าตงจงหงวนฮ่องเต้แปลงนามเมืองเกียนเจียบเรียกว่าเมืองเกียนซัง เปลี่ยนนามแผ่นดินใหม่เรียกว่าตั้งจิ้น

(Tang chin lem 1, 1964, p. 2-3)

ในขณะที่เรื่องตงซิจิ้นเขียนฉบับภาษาจีน ซึ่งเป็นต้นฉบับ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เรื่องตั้งจิ้น ตอนเดียวกัน กลับไม่ได้นำเสนอให้เห็นคุณสมบัติของผู้ปกครองทั้งสองประการ มีเพียงข้อความที่บอกเล่ารายละเอียดการขึ้นครองบ้านเมืองของพระเจ้าตงจงหงวนฮ่องเต้ ว่าได้ขึ้นเป็นกษัตริย์เพราะเป็นลูกหลานของบุรพกษัตริย์ และเหล่าแม่ทัพต่างยกขึ้นเป็นปฐมกษัตริย์ โดยไม่ได้กล่าวว่าพระองค์ยุติธรรมหรือประกอบด้วยสติปัญญาแต่อย่างใด ดังความว่า

却说晋中宗元皇帝司马睿，字景文，乃宣帝曾孙，琅玕王司马觐之子初为安东将军，因愍帝被伪汉刘聪所弑，诸将固劝，乃即大位于建康国号东晋

(Dong xi jin yan yi, 2017, p. 170)

(คำแปลโดยผู้วิจัย)

ครานั้นพระเจ้าจิ้นตงจงหงวนฮ่องเต้ คือสุมาหยวน ชื่อรองจิงเหวิน หลานพระเจ้าทรวงเต้ บุตรสุมาจิ้น เดิมเป็นแม่ทัพอยู่ที่อันทง เพราะพระเจ้าเมี้ยนเต้ถูกเล่าของฆ่า เหล่าแม่ทัพคนอื่นจึงให้ยกขึ้นเป็นเจ้า ตั้งราชวงศ์ตั้งจิ้นที่เมืองเกียนซัง

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่ามีการปรับแนวคิดคุณธรรมตามหลักคำสอนขงจื๊อมาเป็นแนวคิดเรื่องยุดิธรรม และมีการเพิ่มเนื้อความเพื่อให้แนวคิดยุดิธรรมและสติปัญญาของผู้ปกครองในงานทั้งชุดนี้เป็นแนวคิดเด่นและมีเอกภาพ

2.2 การปรับแนวคิดศาสนาฟาลิซิดเป็นบุญบารมีแบบไทย

นิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิงซึ่งเป็นต้นฉบับของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรากฏแนวคิดเรื่องอาณัติแห่งฟ้า หรือเทียนมิ่ง (天命) ซึ่งเป็นคติความเชื่อสำคัญของชาวจีน แนวคิดดังกล่าวนำเสนอว่าฟ้าเป็นผู้เลือกสรรและกำหนดชะตาของผู้ที่จะได้เป็นผู้ปกครอง อีกทั้งยังแสดงความชอบธรรมของผู้ปกครองจีนด้วย (Chanthsithiporn, 2018) เมื่อนิยายเหล่านี้นำเสนอภาพของตัวละครที่จะได้อำนาจวาสนาขึ้นเป็นกษัตริย์ จึงอธิบายว่าเป็นเรื่องของวาสนาฟาลิซิด ซึ่งสัมพันธ์กับอาณัติแห่งฟ้าข้างต้น ในกรอบความคิดแบบจีนนั้น เรื่องวาสนาฟาลิซิด เกิดขึ้นจากฟ้า หรือ ‘เทียน’ เป็นผู้กำหนดให้บุคคลใดเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เปรียบเหมือนเป็นประสงค์ของสวรรค์ ดังนั้น เมื่อตัวละครจะได้ขึ้นเป็นใหญ่ ตัวเรื่องจะอธิบายด้วยกรอบความคิดข้างต้น

ในนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิง เรื่องซีจิ้นเหยียนอี่ *ซันถั่งอู๋ได๋ฉื่อเหยียนอี่* และอิงเสี่ยวจ้วน ไม่เพียงปรากฏแนวคิดเรื่อง ‘เทียน’ แต่ยังนำเสนอแนวคิดเรื่องวาสนาอันยิ่งใหญ่ของผู้ปกครองซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่อง ‘เทียน’ ด้วย กล่าวคือ แนวคิดเรื่องวาสนาของผู้จะได้เป็นใหญ่ เกิดจากการลิขิตของฟ้า ไม่ว่าใครก็สามารถขึ้นเป็นผู้ปกครองได้ จากตัวอย่างในเรื่อง *ผานถั่งอู๋ได๋ฉื่อเหยียนอี่* ได้กล่าวถึงวาสนาอันยิ่งใหญ่ของพระมหากษัตริย์ดังตอนที่พระเจ้าตงหัวกล่าวชื่นชมหลี่จิ้นอ๋องที่ทำศึกสงครามสำเร็จจุล่ง หลี่จิ้นอ๋องได้ตอบกลับด้วยความถ่อมตัวว่าที่สามารถปราบข้าศึกศัตรูได้ไม่ใช่เพราะตน แต่เป็นเพราะวาสนาของพระมหากษัตริย์ ในฉบับจีนใช้คำว่า หงฝู (洪福) คำว่า ฟู แปลว่าวาสนา คำว่า หง แปลว่าไหลหลากก็ได้ แปลว่าใหญ่ก็ได้ หมายความว่า การที่หลี่จิ้นอ๋องเอาชนะศัตรูได้เนื่องจากวาสนาอันยิ่งใหญ่ของพระเจ้าตงหัว ซึ่งวาสนาพระมหากษัตริย์ในที่นี้เกิดจากสวรรค์หรือฟ้าเป็นผู้ประทานให้ ทำให้เอาชนะข้าศึกศัตรูได้ ดังความว่า

晋王叩头谢恩，复奏曰：「诛灭黄巢，非臣之能，一则主上洪福
二则众将效力，但臣部下，智借周德威，勇赖李存孝，存孝已蒙封赏
惟德威与诸节镇诸将，莫不尽忠竭力，望我主圣鉴。」

(Can tang wu dai shi yan yi, 2017, p. 191-192)

(คำแปลโดยผู้วิจัย)

หลี่จิ้นอ่องถวายบังคม ขอบคุณ พู่ว่า ปราบฮ่องฉะ ไม่ใช่ความสามารถของข้า แต่เป็นเพราะวาสนาของพระองค์ และนายทหารทั้งหลาย ทั้งปัญญาของจิ่วเต็กอู๋ และความกล้าหาญของหลี่ซุนเฮ้า หลี่ซุนเฮ้าก็ได้รางวัลแล้ว แต่จิ่วเต็กอู๋กับเหล่าทหารที่จัดการสถานการณ์ล้วนทำสุดความสามารถ ขอพระองค์พิจารณาด้วย

การนำเสนอแนวคิดเรื่องวาสนาฟ้าลิขิต สอดคล้องกับการศึกษาการแปลเรื่อง *สามก๊ก* ของ มาลินี ดิลกวนิช (Dilokwanich, 1983, p. 199) ว่าแนวคิดเรื่องวาสนาเป็นประเด็นหลักที่ใช้ในการดำเนินเรื่อง *สามก๊ก* ฉบับภาษาจีน ตัวบทภาษาจีนจึงนำเสนอภาพความสำคัญของตัวละครในฐานะวีรบุรุษที่กล้าต่อสู้กับโชคชะตาด้วย

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่า นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ใช้กรอบแนวคิดเรื่องเตียนหรือฟ้าเป็นคำอธิบายสำหรับตัวละครที่จะได้ขึ้นมาเป็นอำนาจ เป็นผู้ปกครองผู้อื่น และเป็นเหตุผลให้กับตัวละครที่เป็นขุนนางหรือคนสามัญจะได้ขึ้นมาเป็นพระมหากษัตริย์ อีกทั้งยังสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องวาสนาอันยิ่งใหญ่ที่พบในนิยายสมัยราชวงศ์หมิงและชิงเรื่อง *ซิงจิ้นเหยียนอู้ ฉานถั่งอู๋เต๋ฉื่อเหยียนอู้* และ *อิงเลี้ยววัน* ซึ่งแตกต่างจากกรอบความคิดแบบไทย

เมื่อแปลเป็น “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” แนวคิดเรื่องวาสนาฟ้าลิขิตในฉบับจีนปรับเปลี่ยนเป็นแนวคิดเรื่องบุญบารมีของผู้ปกครองในฉบับไทย โดยมีทั้งส่วนที่แปลปรับเปลี่ยนแนวคิด และส่วนที่ฉบับไทยเพิ่มข้อความที่นำเสนอแนวคิดเรื่องบุญ ทำให้แนวคิดเรื่องบุญบารมีใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรากฏอย่างชัดเจนและมีเอกภาพ ดังตัวอย่างในเรื่อง *ซันถั่งหงอโต๋* ซึ่งเป็นฉบับแปลของ *ฉานถั่งอู๋เต๋ฉื่อเหยียนอู้* เมื่อแปลข้อความที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดวาสนาฟ้าลิขิต ผู้แปลได้ปรับเปลี่ยนเป็นบุญบารมีของพระมหากษัตริย์แทน ดังตอนที่หลี่จิ้นอ่องกราบทูลเรื่องชนะสงครามกับพระเจ้าตงหวัหลังทำการศึกสำเร็จ ฉบับภาษาจีนกล่าวว่า เป็นเพราะวาสนาของฮ่องเต้จึงชนะศึก ในขณะที่ฉบับภาษาไทยปรับเปลี่ยนรายละเอียดว่าเป็นเพราะบุญบารมีของพระมหากษัตริย์ ความเป็น

หลี่จิ้นอ๋องจึงกราบทูลว่า ซึ่งข้าพเจ้ากับนายทัพนายกองได้ปราบปรามข้าศึกสำเร็จเรียบร้อยแล้วนี้ ก็เพราะบุญบารมีของพระองค์ซึ่งจะได้คงเป็นกษัตริย์ปกครองไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินสืบวงศ์ต่อไป และซึ่งโปรดตั้งให้ข้าพเจ้ากับหลี่ซุนเฮ้า มียศบรรดาศักดิ์พระราชทานรางวัลเป็นอันมากนั้นพระคุณเป็นที่ยิ่ง แต่การศึกสงครามซึ่งสำเร็จไปได้ครั้งนี้ ก็เพราะหลี่ซุนเฮ้าเป็นทหารมีฝีมือคนหนึ่ง การสติปัญญาคิดผ่อนสั้นผ่อนยาว ประมาณการนำหลังนั้นคือจิตนึกอยู่เป็นต้นมีความชอบมาก พระองค์ก็ยังหาได้ตั้งแต่งพระราชทานบำเหน็จรางวัลไม่

(*Ngo to lem 1, 1968, p. 148*)

แนวคิดเรื่องบุญบารมีของผู้ปกครอง แม้จะคล้ายกับเรื่องศาสนาฟาลิซิด แต่คติความเชื่อแตกต่างกัน คติในแนวคิดเรื่องบุญญาธิการของพระมหากษัตริย์และบุญของผู้ปกครองเป็นเรื่องบุญตามคติพุทธศาสนาของไทย ดังที่ปรากฏในวรรณคดีไทยเรื่องไตรภูมิภพของพญาลิไท ซึ่งเป็นเรื่องที่อธิบายคติจักรวาลตามความเชื่อในพุทธศาสนา ในเรื่องนี้มีตอนที่กล่าวถึงพระมหาจักรพรรดิราช ซึ่งเป็นพระมหากษัตริย์ที่อยู่เหนือกษัตริย์ทั้งหลาย ไตรภูมิภพแสดงให้เห็นว่า ลักษณะของพระมหาจักรพรรดิราชที่สนใจใฝ่ศึกษาธรรม ตั้งอยู่ในศีล และด้วยพระองค์มีบุญมาก จึงได้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่และทรงธรรม

ท่านนั้นเป็นพระญาทรงพระนามชื่อว่าพระญาจักรพรรดิราชเล่า พระญามีบุญดั่งนั้นใจมักใคร่ฟังธรรมเทศนานัก ย่อมฟังธรรมเทศนาแต่สำนักนี้สมณพราหมณาจารย์แลนักปราชญ์รู้ธรรมฯ

(*Traiphum phra ruang rue traiphum katha phraratchaniphon nai phra maha tham racha thi 1 (phaya li thai), 2000, p. 94*)

ผู้ปกครองที่มีบุญ หมายถึง การที่บุคคลสร้างสมความดีมาแต่อดีตชาติ เกิดเป็นบุญบารมี จึงทำให้มีโอกาสขึ้นเป็นผู้ปกครองแผ่นดินได้ แนวคิดเรื่องบุญจึงสัมพันธ์กับแนวคิดเรื่องภพชาติ แต่แนวคิดเรื่องศาสนาฟาลิซิดในต้นฉบับของจีน ไม่ได้ให้ความสำคัญกับภพชาติ แต่เป็นเรื่องของฟ้า หรือสวรรค์เป็นผู้ลิขิตชีวิตคน บุคคลที่ได้ขึ้นเป็นใหญ่ในแผ่นดิน เพราะฟ้ากำหนดให้มีวสานมาก่อนแล้ว

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” จึงปรับเปลี่ยน และนำเสนอแนวคิดเรื่องบุญของผู้ปกครอง ให้สอดคล้องมีเอกภาพในทุกเรื่อง ดังจะเห็นว่าเมื่ออธิบายตัวละครซึ่งไม่ใช่เชื้อพระวงศ์จะได้ขึ้นเป็น กษัตริย์จะอธิบายลักษณะของตัวละคนนั้นว่าเป็นผู้มีบุญ ซึ่งฉบับภาษาจีนไม่มีข้อความดังกล่าว ดังตัวอย่างในเรื่อง *น้ำซ้อง* ผู้แปลได้อธิบายตัวละครเล่าหุยซึ่งจะได้เป็นปฐมกษัตริย์ก่อตั้งราชวงศ์ *น้ำซ้อง* ว่ามีลักษณะเป็นผู้มีบุญความว่า “มารดาจึงว่าเล่าหุยคนนี้มีลักษณะเป็นคนมีบุญ ถ้าเจ้าคิด กับเล่าหุยแล้วคงสำเร็จความปรารถนามารดาพลอยดีใจด้วย” (*Nam song lem 1*, 1964, p. 40) หรือในเรื่อง *เม่งเฉียว* ผู้แปลได้เพิ่มเติมคำอธิบายลักษณะของจวงวันหลงซึ่งเป็นปฐมกษัตริย์ราชวงศ์ *เม่ง* ว่าเป็นผู้มีบุญ ดังความว่า “แล้วพิจารณาดูจักขุจวงวันหลงเหมือนตาหงส์ คิ้วเหมือนมังกร สมควรเป็นผู้มีบุญ” (*Meng chiao lem 1*, 1972a, p. 133) อีกทั้งมักใช้คำเรียกตัวละครจวงวันหลง ว่าเป็น ผู้มีบุญ เช่น “คือจะเกิดผู้มีบุญมาปราบปรามเสี้ยนหนามในแผ่นดินให้ราบคาบ” (*Meng chiao lem 1*, 1972a, p. 19) ตลอดเรื่อง แสดงให้เห็นการนำเสนอแนวคิดบุญบารมีของผู้ปกครอง ที่มีเอกภาพตลอดเรื่อง

จากการศึกษาเปรียบเทียบข้างต้น จะเห็นว่าภาพของผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรับให้เข้ากับภาพของกษัตริย์แบบไทย โดยนำเสนอแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของผู้ปกครองว่า ทั้งพระมหากษัตริย์และขุนนางต้องประกอบด้วยยุติธรรมและสติปัญญา และการนำเสนอแนวคิด บุญบารมีว่าเป็นคุณสมบัติของตัวละครที่ขอบธรรมจะได้เป็นใหญ่ปกครองแผ่นดินก็สอดคล้อง กับคตินิยมของพุทธศาสนาแบบไทย “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องยุติธรรมเป็นลักษณะเด่นของงานชุดนี้ แตกต่างจากงานแปลช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ซึ่งเน้นแนวคิดเรื่องสติปัญญาและบุญญาธิการเป็นแนวคิดเด่น

2.3 การเพิ่มเนื้อหาที่นำเสนอแนวคิดคำสอนมากกว่าต้นฉบับภาษาจีน

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ไม่เพียงปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครอง ให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยเท่านั้น แต่ยังเพิ่มรายละเอียดคำสอนเพื่อแสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องบทบาท ความสำคัญของขุนนาง อีกทั้งผู้แปลยังได้เพิ่มข้อความซึ่งมุ่งสอนผู้ปกครองหลายประการสอดแทรก เข้าไปในเนื้อเรื่อง แสดงให้เห็นแนวคิดสำคัญทั้งคุณสมบัติของพระมหากษัตริย์ที่ดี หลักการบริหาร บ้านเมืองให้สงบสุข และการเลือกใช้ขุนนางมาช่วยรับราชการแผ่นดิน ทำให้ตัวบทภาษาไทยปรากฏ เนื้อหาคำสอนโดดเด่นมากกว่าต้นฉบับภาษาจีน

ดังปรากฏตัวอย่างจากเรื่องอิงเลี้ยววัน ซึ่งเป็นต้นฉบับของ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เรื่อง *เม่งเฉียว* ในตอนที่จ้วงหลงได้รวบรวมพรรคพวกที่มีความสามารถด้านการปกครองและการทำศึกสงครามหลายคนมาเป็นที่ปรึกษา ได้แก่ เจียเอ็ก อี๋ยบฉิม ทรวงเนียม เล่าเปกฮุน ในฉบับภาษาจีนเล่าเรื่องเพียงว่าจ้วงหลงได้พบคนทั้งสี่และคุยเรื่องการเมืองกันจนถึงเช้า โดยไม่ได้ระบุเนื้อหาว่าปรึกษาการเมืองเรื่องอะไร ดังความว่า

次早，来到太祖帐前谒见。太祖遂易了衣服，同李善长众官出迎
请入帐中，分宾而坐，太祖从客问及四人目下的治道急务，酒筵谈论
直至天晓。

(Ying Lie Zhuan, 2017, p. 59)

(คำแปลโดยผู้วิจัย)

วันต่อมา มาถึงค่าย ก่อนพบจ้วงหลง ๆ เปลี่ยนเสื้อผ้าแล้วออกไปต้อนรับ
กับหลี่เซียนเจียง เชิญทุกคนเข้าค่าย เชิญให้แขกนั่ง จ้วงหลงถามทั้งสี่คน
เกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง พูดคุยกันเลี้ยงกันจนกระทั่งเช้า

เมื่อแปลมาเป็นฉบับภาษาไทยเรื่อง *เม่งเฉียว* พบว่าผู้แปลได้เพิ่มเนื้อหาคำสอนผู้ปกครองเข้าไปในฉากดังกล่าวจำนวนมาก เพื่อนำเสนอแนวคิดคุณสมบัตของผู้ปกครองอย่างละเอียดหลายประการ เช่น ผู้ต้องการขึ้นเป็นใหญ่ต้องประกอบด้วยคุณธรรม การรู้จักระงับความโกรธ การประพฤติเป็นกลาง การรักษาสัตย์สุจริต การพิจารณาดีชั่วให้รอบคอบก่อนกระทำการสิ่งใด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกใช้ขุนนาง ตัวบทแสดงให้เห็นว่าผู้ปกครองต้องเลือกขุนนางดีมาช่วยปกครองบ้านเมืองจึงจะทำให้บ้านเมืองสงบสุข ดังความว่า

แล้วจ้วงหลงจึงถามว่า ลักษณะคนซึ่งจะตั้งตัวเป็นใหญ่ให้เป็นที่นับถือ
แก่คนทั้งหลายนั้นประพฤติอย่างไรจึงจะดี เล่าเปกฮุนจึงว่าการเป็นพื้นเดิม ก็คือ
ความสุจริตตั้งอยู่ในคุณธรรมประพฤติใจประพฤติตัวให้เป็นกลาง ๆ ถ้าความ
สรรเสริญและความดีเตียนมีมากกระทบเข้า ก็จงหยุดยั้งอย่าโกรธให้เกินไป อย่า
ยินดีให้เกินไป ถ้าโกรธเกินไปแล้ว ก็มักเป็นช่องให้คนยุยงส่งเสริมจนถึงผู้อื่นมีใจ
ครั่นคร้าม ถ้ายินดีเกินไปก็มักเป็นช่องให้คนที่สอพลอเข้ายอกย่ำ เกิดการพลิตพลิน
อันมิได้เป็นประโยชน์ขึ้นต่าง ๆ ประการหนึ่งคือความทุกข์ความสุขมีมา ก็ให้

บำหัดใจไว้เป็นกลาง ความทุกข์นั้นสำหรับคนซึ่งเกิดมาในโลกแล้ว ก็มีความทุกข์ เป็นเบื้องต้น จึงคอยคิดบำบัตไปอย่าเพื่อเสียใจก่อน ความสุขมีมาก็อย่าเพื่อ เพลิดเพลิน ให้พิจารณาว่า ความสุขอันนั้นจะมีตลอดไปหรือ หรือจะเป็นเหตุให้ เกิดทุกข์ขึ้นปลายมือประการใด ให้รู้แจ้งประจักษ์ไว้ในใจประการหนึ่งจะได้ลาก หรือจะเสียทรัพย์สินเงินทองไปประการใด ก็จงพิจารณาให้เป็นกลางก่อน การที่ จะเสียไปนั้นเสียไปด้วยจะมีประโยชน์ภายหลังต่อไปก็ควรเสีย ๆ ไป เพราะจะให้ คนทั้งปวงมีความสุขสบายเป็นประโยชน์แก่คนทั้งหลายก็ควร ซึ่งจะเสียไปด้วย ไม่เป็นประโยชน์แก่ตัวท่าน และไม่เป็นประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้ว ก็จงยังหยุดด้วย เป็นการไม่ควรจะเสีย ประการหนึ่งจะได้ผลประโยชน์มาแต่แห่งใด ๆ ก็ให้พิจารณา เป็นกลางก่อน ประโยชน์ซึ่งได้นั้น ถ้าได้มาด้วยการข่มขู่ให้ผู้อื่นได้ความเดือดร้อน ยากแค้นแล้ว ของอันนั้นก็ไม่มีบริสุทธิ์ ถึงจะเลี้ยงบุตรภรรยาต่อไปก็ไม่มี ความเจริญ ถ้าของอันใดได้มาเพราะความสุจริตปราศจากกล่อลวงด้วยอุบายต่าง ๆ แล้วอันนั้น เป็นของดี ถึงได้มาน้อยก็เหมือนได้มากจงยินดีรับไว้ ประการหนึ่งถึงจะปราศจาก ยศไป ก็จงตั้งใจรักษาความสัตย์สุจริตเมตตาจิตให้มั่นไว้ ก็จะมีคนนิยมนับถือ ประการหนึ่งถ้ามียศแล้วก็เพลิดเพลินไป ก็เป็นที่ลำบากแก่คนยากจงบำหัดไว้ ให้เป็นกลาง ๆ ประการหนึ่งจะประพฤติกการสิ่งใด ก็ให้ตรึกตรองการชั่วและดี ให้แจ้งชัดเสียก่อนจึงประพฤติ ถ้าประพฤติแล้วก็ให้เสมอต้นเสมอปลาย จึงจะเป็น ที่สรรเสริญแก่คนทั้งหลาย ประการหนึ่งท่านจะเลี้ยงขุนนางและนายทหาร ซึ่งมี สติปัญญาและมีมือไว้สำหรับราชการต่อไปข้างหน้า จงตั้งใจให้ดี เมื่อใครชั่วก็ คัดออกเสียไปตามชั่ว เมื่อใครดีก็จงยกยอไว้อย่ามีความสงสัยไปก่อนเหตุ ถ้ามี ความสงสัยไปก่อนเหตุแล้ว ก็เป็นที่ลำบากเดือดร้อนแก่ผู้มีสติปัญญา เหมือนเมื่อ ครั้งพระเจ้าอู่โกโจ มีความสงสัยแก่นายทหารที่มีบำเหน็จความชอบคิดกำจัด เสียสิ้น ความดีเตียนนินทาที่ยังมีมาจนทุกวันนี้

(Meng chiao lem 1, 1972a, p. 148-151, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย)

ตัวอย่างนี้แสดงให้เห็นว่าการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นอกจากจะปรับเปลี่ยนแนวคิด ยังเพิ่มรายละเอียดคำสอนจำนวนมาก โดยเฉพาะแนวคิดที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของขุนนาง แสดงให้ เห็นความสามารถของผู้แปลในการเลือกสอดแทรกเนื้อความคำสอนเกี่ยวกับผู้ปกครองเข้าไปได้อย่าง แนบเนียน ทำให้ฉบับภาษาไทยนำเสนอแนวคิดผู้ปกครองได้เด่นชัดมากกว่าต้นฉบับภาษาจีน

ในเรื่อง *เม่งมวดเซงมั่ว* ก็ปรากฏตัวอย่างที่ผู้แปลได้เพิ่มเนื้อหาเข้ามามากกว่าต้นฉบับ ดังปรากฏในตอนที่พระเจ้าซ่งเจหงอองค์กำลังจะเสียเมืองหลวง จึงรีบไปแจ้งให้ฮองไทเฮาทราบ ฉบับภาษาจีนแสดงให้เห็นภาพของไทเฮาเสียสติเพราะความตกใจกลัวภัยที่มาถึงตัว แต่ฉบับไทยกลับปรับภาพให้ฮองไทเฮามีสติและดำเนินสั่งสอนพระเจ้าซ่งเจหงอองค์ถึงว่ามีสาเหตุสามประการที่ทำให้บ้านเมืองล่มสลาย ได้แก่พระมหากษัตริย์ลุ่มหลงมัวเมาด้วยสตรี สุรา และถ้อยคำของขุนนางกังฉิน โดยเน้นย้ำว่าที่พระมหากษัตริย์เสียบ้านเมืองเนื่องจากเชื่อฟังขุนนางกังฉิน ดังความว่า

ฮองไทเฮาได้ฟังจึงรับสั่งว่า มีคำโบราณกล่าวไว้ว่าสมบัติบ้านเมืองจะเป็นอันตรายก็เพราะด้วยผู้ครอบครองประกอบไปด้วยความเมา ความเมานั้นมีสามประการ ประการหนึ่งเมาด้วยถ้อยคำสตรีและการปฏิบัติจนถึงลุ่มหลงไป ประการหนึ่งคือคนกังฉินพูดสอพลอยยกยอประจบประแจงเห็นดีเห็นชอบด้วยก็เพลิดเพลินไปด้วยเป็นที่สบายใจ ประการหนึ่งเมาด้วยการเสพสุราเหลือประมาณจนเสียสติเคลิบเคลิ้มความเมาสามประการนี้แลทำให้ความเดือดร้อนแก่ราษฎร จนถึงบ้านเมืองเป็นอันตรายไป ตัวเจ้าขณะนี้ตกอยู่ในเมาที่สอง คือหาปัญญาไม่ลุ่มหลงเชื่อถือไปด้วยถ้อยขุนนางกังฉินไม่รู้จักเลียงคนดีและชั่ว ขุนนางที่มีสติปัญญาซื่อตรงเขาจึงได้หลีกเลียงไปเสียหมด มีคำโบราณท่านกล่าวไว้อีกฉบับบทหนึ่งว่า เมืองใดมีขุนนางผู้ใหญ่เป็นตงฉิน ประกอบไปด้วยสติปัญญารอบคอบแล้ว เหมือนมีแก้วอันวิเศษอาจส่องสว่างไปได้ทั่วราชอาณาจักร ราษฎรมีความทุกข์ร้อนขึ้นที่แห่งใดตำบลใดก็ระงับไปได้ด้วยอำนาจสติปัญญาท่านผู้เป็นขุนนางตงฉินนั้น บ้านเมืองจึงได้อยู่เย็นเป็นสุข แต่ก่อน ๆ มีราชการสิ่งใด ถ้าบอกกล่าวแก่เราบ้างจะได้ช่วยเตือนสติให้เจ้าก็ไม่มาเลย เตียนนี้บ้านเมืองจวนจะเสียอยู่แล้วมารดาจึงได้รู้

(*Meng muat cheng cho lem 1, 1973, p. 94-95, เน้นข้อความโดยผู้วิจัย*)

การเพิ่มเนื้อความข้างต้น แสดงให้เห็นว่าตัวบทให้ความสำคัญกับขุนนาง พระมหากษัตริย์ควรเลือกขุนนางที่เป็นตงฉินหรือขุนนางดีมีสติปัญญาเข้ามาราชการ จึงจะทำให้บ้านเมืองสงบสุข แต่หากเชื่อฟังขุนนางกังฉินจะทำให้บ้านเมืองเป็นอันตราย จนราชวงศ์ล่มสลายได้ ดังตัวอย่างในเรื่อง *เม่งมวดเซงมั่ว* และ *เม่งมวดเซงมั่ว* นี้

การแปลเรียบเรียง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองที่ปรากฏในฉบับภาษาไทยให้มีรายละเอียดแตกต่างไปจากต้นฉบับภาษาจีน นำเสนอภาพของพระมหากษัตริย์และขุนนางที่ดีว่าต้องประกอบด้วยคุณธรรมและสติปัญญาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” สมัยรัชกาลที่ 1 ที่ปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองเช่นกัน แต่ภาพกษัตริย์อย่างในเรื่องสามก๊กให้ความสำคัญกับเรื่องบุญญาธิการเพื่ออ้างสิทธิธรรมการขึ้นครองราชย์ของกษัตริย์ (Sarttraproong, 1993) มากกว่าแนวคิดเรื่องคุณธรรม การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” โดยสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ซึ่งเป็นขุนนางคนสำคัญในราชสำนัก ทำให้ภาพผู้ปกครองในงานชุดนี้ต่างไปจากงานสมัยรัชกาลที่ 1 ทั้งในแง่คุณสมบัติที่เน้นให้ความสำคัญกับเรื่องคุณธรรม ผู้ปกครองต้องวางตัวเป็นกลาง ไม่ลุ่มหลงมัวเมาด้วยสตรีและสุรา โดยเฉพาะแนวคิดที่เป็นลักษณะเด่น คือ แนวคิดที่ให้ความสำคัญกับบทบาทของขุนนาง

3. ปัจจัยที่ส่งผลให้แนวคิดผู้ปกครองในฉบับไทยและต้นฉบับมีรายละเอียดแตกต่างกัน

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมแนวคิดผู้ปกครองเกิดจากปัจจัยภายใต้บริบทสังคมวัฒนธรรมไทย ได้แก่ คติความเชื่อเกี่ยวกับผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์ของไทย และความตั้งใจของผู้แปลหรือผู้กำกับกับการแปลที่ต้องการสร้างงานด้วยมุมมองของลักษณะพงศาวดารแบบไทย ทำให้งานแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มีบทบาทให้ความรู้เรื่องราววงศ์และลำดับกษัตริย์ของจีน รวมถึงยังมีเนื้อหาสำหรับการสอนเรื่องการเมืองการปกครองสำหรับพระมหากษัตริย์ โดยเฉพาะการเลือกใช้ขุนนาง

3.1 คติความเชื่อเกี่ยวกับผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์ของไทย

แนวคิดผู้ปกครองที่ปรากฏใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มีรายละเอียดที่เน้นแตกต่างไปจากต้นฉบับ เนื่องจากปัจจัยทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกันด้านคติความเชื่อเกี่ยวกับผู้ปกครองในสังคมไทยและจีน การแปลเรียบเรียงจึงปรับเปลี่ยนคติความเชื่อเพื่อสร้างภาพพระมหากษัตริย์แบบไทย แทนที่แนวคิดผู้ปกครองของจีนที่สัมพันธ์กับคำสอนของขงจื๊อ หรือคติเรื่องวาสนาฟ้าลิขิตของจีน เพื่อให้ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นำเสนอแนวคิดผู้ปกครองที่เข้ากับวัฒนธรรมไทยซึ่งส่งเสริมให้สถานะตัวบทให้น่าเชื่อถือสำหรับผู้อ่านชาวไทย

คติความเชื่อเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์กษัตริย์ของไทยประการแรก คือ แนวคิดเรื่องคุณธรรม ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย ความหมายของคำว่า ยุติธรรม *พจนานุกรมราชบัณฑิตยสถาน* (Royal Institute, 2013, p. 957) ให้ความหมายว่า ความเที่ยงธรรม ความ

ชอบธรรม ความชอบด้วยเหตุผล ไม่เอนเอียงไปข้างใดข้างหนึ่ง แต่หากพิจารณาจากการประกอบคำศัพท์ ยุติ แปลว่า ความชอบ ยุติธรรม จึงหมายถึงความชอบด้วยธรรม ซึ่งเป็นธรรมที่ผูกพันกับคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา

ตั้งแต่สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ วรรณคดีไทยล้วนนำเสนอภาพพระมหากษัตริย์ในฐานะกษัตริย์ ยุติธรรม ตั้งแต่การสร้างสรรคัวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์ของรัชกาลที่ 1 มาจนถึงลิลิตนิทราชาคริต พระราชนิพนธ์ในรัชกาลที่ 5 ก็ได้นำเสนอแนวคิดผู้ปกครองเรื่องยุติธรรม หรือความชอบด้วยธรรม อย่างชัดเจน โดยธรรมข้อสำคัญสำหรับผู้ปกครองหรือพระมหากษัตริย์ ได้แก่ หลักทศพิธราชธรรม ตัวอย่างในรามเกียรติ์อธิบายตัวละครพระรามและพระลักษมณ์ว่าประกอบด้วยคุณสมบัติดังกล่าว ดังตอนตั้งพระลักษมณ์เป็นมเหสีได้ นำเสนอภาพพระลักษมณ์ว่า “โดยยุติธรรมทศพิศ สุจริต สืบวงศ์กษัตรา” (Phra Buddha Yodfa Chulaloke Maha Raj, 2006, p.560) สอดคล้องกับภาพผู้ปกครองในเรื่องลิลิตนิทราชาคริต ที่นำเสนอให้เห็นว่าผู้ปกครองต้องยุติธรรม ดังตอนที่อาญาหะซันซึ่งถูกพระเจ้ากาหลิบเกล้งให้เป็นกลายเป็นพระเจ้าแผ่นดินแทนโดยไม่รู้ตัว เนื้อเรื่องได้แสดงให้เห็นว่าเมื่ออาญาหะซันได้เป็นพระเจ้ากาหลิบ ก็สามารถว่าราชการเล็กน้อยได้อย่างถูกต้อง ยุติธรรม “บแผกผิตบุรพฉบับ โดยยุติ ธรรมเฮย” (Chulalongkorn, 2007, p.26) หรือในตอนที่นางสนมสรรเสริญอาญาหะซันตอนเป็น พระเจ้าแผ่นดิน ก็นำเสนอให้เห็นความสำคัญของการตั้งอยู่ในยุติธรรม ความว่า

บารมีพระมากพัน	รำพัน
พระพิทักษ์ยุติธรรม	ถ่องแท้
บริสุทธิดจดวงตะวัน	ส่องโลกย์ ไซ้แฮ
ทวยราษฎร์รักบาทแม่	ยิ่งด้วยพิตรรงค์ ฯ

(Chulalongkorn, 2007, p. 43-44)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นแนวคิดเรื่องยุติธรรมของผู้ปกครองไทยที่ปรากฏในวรรณคดีแต่ละสมัย แนวคิดดังกล่าวนำเสนอความชอบด้วยธรรมของผู้ปกครองซึ่งตั้งอยู่ในหลักธรรมตามคติพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลักทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมข้อสำคัญของพระมหากษัตริย์ไทย เมื่อแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ผู้แปลจึงปรับเปลี่ยนรายละเอียดแนวคิดให้เห็นเรื่องยุติธรรม ซึ่งมีรายละเอียดต่างจากแนวคิดคุณธรรมของจีนที่ผูกพันอยู่กับคติคำสอนของขงจื้อ

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ปรับแนวคิดให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1-2 แล้ว แนวคิดยุติธรรมก็พบในงานสมัยนั้นเช่นกัน เมื่อสมเด็จพระยาฯ ให้แปลเรียบเรียง “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ก็สืบทอดวิธีการแปลที่ปรับแนวคิดให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยมาจากการแปลช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ แต่ได้เลือกแนวคิดเรื่องยุติธรรมเป็นแนวคิดเด่น และสร้างให้มีเอกภาพมากขึ้น เพื่อนำเสนอคุณสมบัติของผู้ปกครอง ทั้งพระมหากษัตริย์และขุนนางว่าต้องมียุติธรรมเป็นข้อสำคัญ จึงจะทำให้บ้านเมืองมั่นคงและดำรงราชวงศ์และราชอาณาจักรไว้ได้

งานแปลของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ไม่เพียงนำเสนอแนวคิดยุติธรรมเท่านั้น ยังนำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับผู้ปกครองของไทยอีกประการ คือ แนวคิดเรื่องบุญญาธิการ แนวคิดนี้สัมพันธ์กับความเชื่อในพระพุทธศาสนา กษัตริย์ที่ประกอบด้วยบุญญาธิการ หมายถึง กษัตริย์ที่ได้สั่งสมบุญบารมีไว้แต่อดีตชาติ เมื่อสะสมบุญบารมีได้บริบูรณ์แล้ว ถึงเวลาจึงได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์

พบแนวคิดเรื่องบุญปรากฏใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ บ้าง แต่ไม่ใช่แนวคิดเด่นที่สำคัญในงานชุดนี้ แนวคิดเรื่องบุญญาธิการเป็นลักษณะเด่นที่ปรากฏในงาน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์ คือ งานในสมัยรัชกาลที่ 1-2 วิทยานิพนธ์เรื่อง *โลกทัศน์ทางการเมืองของชนชั้นนำในสมัยรัชกาลที่ 1 : ศึกษาจากเรื่องราวราชอิรสา สามก๊ก และไซฮั่น* ของกรรณิการ์ สาตรปรุง (Sartraproong, 1993) แสดงให้เห็นว่า*สามก๊กและไซฮั่น* นำเสนอภาพตัวละครผู้ปกครองว่าต้องประกอบด้วยบุญญาธิการและสติปัญญา เป็นการอ้างอิงสิทธิธรรมของกษัตริย์ที่จะขึ้นครองราชย์ว่าต้องมีพร้อมด้วยคุณสมบัติดังกล่าว แตกต่างจากแนวคิดผู้ปกครองที่พบในงานของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ซึ่งไม่ได้ให้ความสำคัญกับแนวคิดเรื่องบุญญาธิการแล้ว บริบทสังคมในขณะนั้น บ้านเมืองกำลังอยู่ในช่วงสร้างความมั่นคงสืบเนื่องมาจากต้นกรุงรัตนโกสินทร์ การปกครองบ้านเมืองให้เรียบร้อยท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่มีทั้งปัญหาภายในและปัญหาการล่าอาณานิคมจากชาติตะวันตก แนวคิดเรื่องบุญญาธิการจึงไม่สำคัญเท่าคุณสมบัติของผู้ปกครองที่จะดำรงบ้านเมืองให้มั่นคง

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ นำเสนอแนวคิดผู้ปกครองว่าต้องประกอบด้วยยุติธรรม และสติปัญญา ซึ่งเป็นคุณสมบัติของทั้งพระมหากษัตริย์และขุนนางที่ทำให้บ้านเมืองมั่นคง นอกจากนี้ยังนำเสนอว่า พระมหากษัตริย์ต้องเลือกใช้ขุนนางที่ยุติธรรมและมีสติปัญญา จึงจะสามารถปกครองบ้านเมืองให้สงบสุข รอดพ้นจากภัยสงครามหรือภัยคุกคามจากต่างชาติได้ “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ จึงนำเสนอภาพความสำคัญของขุนนางที่มีต่อการปกครองบ้านเมือง ซึ่งแนวคิดดังกล่าวไม่พบในงานยุคต้นกรุงรัตนโกสินทร์

3.2 เจตนาของผู้แปลหรือผู้กำกับกับการแปลให้งานมีลักษณะของ “พงศาวดาร”

การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ด้วยมุมมอง “พงศาวดาร” สอดคล้องกับทฤษฎีการแปลของเลอเฟอแวร์ (Lefevere, 1992) ที่ระบุว่าการแปลเป็นงานเขียนใหม่ในวัฒนธรรมปลายทาง การกำหนดประเภทของตัวบทแปลเป็นการสร้างความคาดหวังของผู้อ่านต่อตัวบทนั้น ๆ เมื่อสมเด็จพระยาฯ นำนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงมาแปล และสร้างตัวบทใหม่โดยได้รับบุประเภทงานเขียนเหล่านี้เป็น “พงศาวดารจีน” หรือแม้กระทั่ง “ราชพงศาวดาร” ตามที่ปรากฏในบานแพนก ส่งผลให้การแปลเรียบเรียงปรับเปลี่ยนรูปแบบ ทั้งการปรับร้อยแก้วแบบแบ่งบทขวนติดตามในต้นฉบับภาษาจีนเป็นความเรียงร้อยแก้วขนาดยาวที่มุ่งบรรยายเหตุการณ์ให้เข้าใจง่าย และมุ่งให้ความรู้ลำดับกษัตริย์ราชวงศ์จีน รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประเทศจีน

เมื่อผู้แปลมองว่างานชุดนี้เป็น “พงศาวดาร” จึงจำเป็นต้องพิจารณางานเขียนประเภทพงศาวดารในประวัติศาสตร์ไทยก่อน พงศาวดารที่พบเก่าแก่ที่สุด คือ พระราชพงศาวดารฉบับหลวงประเสริฐอักษรนิติ์ สมัยอยุธยา (พ.ศ. 2223) จะเห็นว่าแต่เดิมเรียกงานชุดนี้ว่า พระราชพงศาวดาร ซึ่งหมายถึงพงศาวดารของพระมหากษัตริย์ไทย และต่อมาชำระพระราชพงศาวดารในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์หลายเรื่อง งานเขียนประเภทพระราชพงศาวดาร ศานติ ภักดีคำ (Pakdeekham, 2015) กล่าวว่า เป็นเรื่องราวลำดับวงศ์ตระกูลกษัตริย์ ส่วน อุบลศรี อรรถพันธ์ (Atthapan, 1981) อธิบายว่าเป็นประวัติศาสตร์ราชวงศ์ที่บันทึกสืบทอดกันมาในรูปของการชำระพระราชพงศาวดารโดยราชสำนัก แสดงให้เห็นว่าลักษณะสำคัญของงานเขียนประเภทพระราชพงศาวดาร คือนำเสนอเรื่องราวประวัติศาสตร์ราชวงศ์โดยวิธีการเล่าเรื่องจะกล่าวถึงลำดับกษัตริย์และเรื่องราวในรัชกาลต่าง ๆ ของไทย ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับลักษณะของเนื้อหาใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ที่กล่าวถึงลำดับกษัตริย์จีนและเรื่องราวที่เกิดในรัชสมัยของฮ่องเต้แต่ละพระองค์

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เพิ่มรายละเอียดลำดับกษัตริย์ของจีน การลำดับรายพระนามฮ่องเต้ทั้งหมดในราชวงศ์ตามเนื้อเรื่อง ซึ่งไม่ปรากฏในต้นฉบับภาษาจีน ผู้แปลได้เพิ่มเนื้อความส่วนนี้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจประวัติของกษัตริย์ในราชวงศ์จีนนั้น อีกทั้งยังเชื่อมโยงลำดับราชวงศ์ที่เกิดขึ้นก่อนและหลัง ทำให้ผู้อ่านเห็นภาพลำดับเวลาได้ชัดเจน ลักษณะดังกล่าวสอดคล้องกับงานเขียนประเภทพระราชพงศาวดารที่ให้ความสำคัญกับการเล่าเรื่องตามลำดับกษัตริย์ และการให้ความรู้เรื่องราวของจีนที่สืบเนื่องมาจากการแปลเรื่องชุดของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ตามที่อธิบายไว้ตอนต้น

ตัวอย่างในเรื่อง*เม่งเฉียว*แสดงให้เห็นว่าเพิ่มเนื้อความลำดับกษัตริย์ราชวงศ์เซ่ง หรือราชวงศ์ชิง ซึ่งเป็นลำดับกษัตริย์ในราชวงศ์ถัดจากเรื่อง*เม่งเฉียว* โดยระบุพระนาม และระยะเวลาที่ขึ้นครองราชย์ ตั้งแต่พระเจ้าซุ่นเต๋ ปฐมกษัตริย์ราชวงศ์เซ่ง จนถึงพระเจ้าทองตี้ หรือพระเจ้าถ่งจื้อ ซึ่งเป็นฮ่องเต้ที่กำลังครองราชย์ในสมัยที่ไทยแปลหนังสือเล่มนี้ ความเป็น

พระเจ้าซุ่นเต๋สวราชสมบัติได้สิบแปดปี พระเจ้ายงเฉียวสวราชสมบัติได้สิบสามปี พระเจ้าเกียนหลงสวราชสมบัติได้หกปี ยกราชสมบัติให้พระเจ้าเตียเคงไท้จื้อครองราชสมบัติได้ยี่สิบแปดปี พระเจ้าเตากวางครองราชสมบัติได้สามสิบปี พระเจ้าฮ้อฮองครองราชสมบัติได้สิบเอ็ดปี พระเจ้าทองตี้ได้ราชสมบัติพระชนมายุได้หกขวบ ครองราชสมบัติมาถึงจุลศักราชพันสองร้อยยี่สิบปี ชาลฮ้อฮุกเป็นห้าปี ยังมีต่อไปอีกข้างหน้าเท่าใดไม่รู้เลย

(*Meng chiao lem 3*, 1972b, p. 257-258)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นว่า การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” พยายามนำเสนอเรื่องราวในประวัติศาสตร์ ตามลำดับพระมหากษัตริย์ในราชวงศ์ โดยการเพิ่มข้อความที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์จีน และเพิ่มรายละเอียดเกี่ยวกับลำดับพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ของจีน เนื้อหาจึงมีรายละเอียดมากกว่าต้นฉบับภาษาจีน

การนำเสนอแนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” โดยเฉพาะการสอนเรื่องการปกครอง และให้ความสำคัญกับบทบาทของขุนนาง เกิดจากการที่ผู้กำกับการแปล หรือ สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ต้องการสอดแทรกแนวคิดเกี่ยวกับการปกครองเข้าไป สอดคล้องกับทฤษฎีของเลอเฟอแวร์ (Lefevre, 1992, p.15-16) ที่กล่าวว่า การแปลมักจะมีผู้อุปถัมภ์ซึ่งให้ความสนใจกับองค์ประกอบทางคตินิยม (Ideological Component) บุคคลดังกล่าวจะทำหน้าที่กำหนดทางเลือกและการพัฒนารูปแบบ และเนื้อหาวรรณกรรม รวมถึงขนบธรรมเนียมและความเชื่อด้วย กล่าวอีกนัยหนึ่ง คตินิยมก็คือความคิดความเชื่อของผู้อุปถัมภ์ต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรม ดังนั้นแนวคิดผู้ปกครองที่เพิ่มเข้ามาในการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” จึงเป็นคตินิยมที่สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ในฐานะผู้กำกับการแปล ต้องการสอดแทรกเข้าไปในเรื่อง

สมเด็จพระเจ้าบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เป็นขุนนางรับราชการตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 โดยเริ่มจากเป็นมหาดเล็ก ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 4 ท่านได้ขึ้นดำรงตำแหน่งเป็นอัครมหาเสนาบดีที่สมุหพระ

กลาโหม มีบทบาทบริหารราชการแผ่นดิน ดูแลกิจการเกี่ยวกับต่างประเทศ เป็นหนึ่งในขุนนางผู้ใหญ่ที่ร่วมประชุมเพื่อหารือตัดสินใจทำสนธิสัญญาเบาว์ริง และยังเป็นผู้จัดการกับปัญหาอั้งยี่และควบคุมดูแลคนจีนในกรุงเทพฯ อีกด้วย จนกระทั่งในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแผ่นดินเมื่อครั้งรัชกาลที่ 5 มีพระชนมายุเพียง 15 พรรษา สมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ได้อุปถัมภ์การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ในช่วงที่ท่านมีตำแหน่งหน้าที่สำคัญในบ้านเมือง เริ่มตั้งแต่ที่ท่านเป็นสมุหพระกลาโหมจนกระทั่งช่วงที่เป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน พบงานแปลของท่านสองเรื่องได้ตีพิมพ์ในโรงพิมพ์หลวงในช่วงที่ท่านเป็นผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ได้แก่ เรื่อง *น้ำซ้องและเม่งเสียว* โดยระบุว่าท่านเป็นพระบรมราชโองการในรัชกาลที่ 5 หลักฐานดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าการแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เป็นหนังสือที่สำคัญต่อบ้านเมือง

การนำเรื่องใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มาเพื่อใช้เป็นคำสอน สอดคล้องกับลักษณะของวรรณคดีไทยที่นิยมงานเขียนประเภทวรรณคดีคำสอนจำนวนมาก ตั้งแต่คำสอน การประพฤติปฏิบัติตนในสังคม เช่น *เพลงยาวถวายโอวาท โคลงโลกนิติ สุภาสิตพระร่วง* วรรณคดีคำสอนสำหรับผู้หญิง เช่น *สุภาสิตสอนหญิง* วรรณคดีสำหรับสอนการปกครอง เช่น *โคลงพาลีสอนน้อง โคลงทศรถสอนพระราม* และยังมีงานกลุ่มที่สร้างขึ้นเพื่อสอนการปกครองที่ประพันธ์ขึ้นเพื่อถวายโอวาทพระมหากษัตริย์โดยเฉพาะ เช่น *มงคลวิเสสกลา ปุมาลธรรม ราโชวาทชาดก* ดังนั้นแนวคิดผู้ปกครองที่ปรากฏอย่างชัดเจนในงานชุด “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” จึงอาจมองได้ว่า ผู้อุปถัมภ์การแปลหรือผู้กำกับการแปลเพิ่มเนื้อหาเข้าไปเพื่อถวายโอวาทพระมหากษัตริย์ และสอนเรื่องการเมืองการปกครองให้กับขุนนาง

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นำเสนอให้เห็นว่า พระมหากษัตริย์ควรเรียนรู้เรื่องการปกครองบ้านเมืองของบุรพกษัตริย์จาก “พงศาวดาร” ดังที่ปรากฏในเรื่อง *ไซจิ้น* ตอนที่ฮ้อถักกล่าวว่าพระเจ้าเจียวเต้เป็นพระมหากษัตริย์ที่ดีได้เนื่องจาก “พระองค์ทรงพระราชดำริอยากจะทำให้บ้านเมืองเป็นสุขสบายจึงทรงอุตสาหะหมั่นพิจารณาในเรื่องราวพงศาวดาร (Sai chin, 2008, p. 16)” ขุนนางจึงสามารถถวายโอวาทให้พระมหากษัตริย์โดยยกตัวอย่างจากเรื่องราวในพงศาวดารได้ สอดคล้องกับที่พบ คำถวายโอวาท สันนิษฐานว่าของเจ้าพระยาทิพากรวงศ์ฯ ทูลเกล้าฯ ถวายพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ความว่า

ข้อ 1 ขอได้ทรงพระเมตตากรุณาแก่ไพร่ฟ้าข้าแผ่นดิน เหมือนบิดามารดา
รักบุตรในอุทรทั้งพระราชอาณาเขต เหมือนอย่างพระเจ้าเจียวเต้ พระเจ้าซุ่นเต้
พระเจ้าอูเต้ ซึ่งกล่าวไว้ในเรื่องโคเก็ก กษัตริย์ทั้งสามพระองค์นั้นรักขุนนางและ

ราษฎรยิ่งนัก บ้านเมืองก็มีสุข พระชนมายุก็ยืนนาน ขอได้ทรงพระราชดำริ สอดส่องไปในราชการแผ่นดิน การสิ่งไรเป็นธรรมเนียมที่ถืออยู่ต้องคงไว้ การสิ่งไร ที่จะต้องแก้ไขตัดแปลง ก็จะต้องจัดการเสียใหม่ให้ดีขึ้น การสิ่งไรเป็นที่ร้อนอก สมณพราหมณาจารย์ ข้าราชการ และอาณาประชาราษฎร์ ก็ต้องผ่อนให้ได้รับความเย็นใจและความสุขขึ้น จะได้เหมือนแผ่นดินพระเจ้าเจียวเต้ พระเจ้าซุ่นเต้ และพระเจ้าอูเต้ มีแต่สรรเสริญทั่วไป

(Damrong Rajanubhab, 2012, p. 504)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นบทบาทการใช้เรื่องราวในพงศาวดารจีนเพื่อนำเสนอคำสอนเกี่ยวกับการปกครองบ้านเมือง และเพื่อถวายโอวาทพระมหากษัตริย์ ดังนั้นการอุปถัมภ์การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาฯ ก็อาจมีบทบาทเพื่อถวายโอวาทพระมหากษัตริย์ ซึ่งสัมพันธ์กับบทบาทหน้าที่ขุนนางคนสำคัญ โดยเฉพาะในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” จึงนับได้ว่ามีลักษณะของวรรณคดีคำสอนด้วย

จากตัวอย่างข้างต้น แสดงให้เห็นว่าบริบททางสังคมวัฒนธรรมไทย รวมถึงวรรณคดีไทย เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” นำเสนอแนวคิดผู้ปกครองโดดเด่น คติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของไทยทำให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองจากคติคำสอนขงจื้อและวาทสนาฟ้าลิขิตแบบจีนมาเน้นเรื่อง ยุติธรรม สติปัญญา และบุญบารมี ทำให้ตัวบทนำเสนอภาพกษัตริย์ที่เข้ากับวัฒนธรรมไทย นอกจากนี้การ สร้างงานด้วยมุมมองว่างานชุดนี้เป็น “พงศาวดาร” ทำให้มีเนื้อหาให้ความรู้เกี่ยวกับลำดับกษัตริย์และราชวงศ์จีนชัดเจนมากขึ้น และเพิ่มแนวคิดผู้ปกครองที่โดดเด่น โดยเฉพาะการชูให้เห็นบทบาทความสำคัญของขุนนาง ว่าบ้านเมืองจะมั่นคงได้ต้องมีขุนนางที่ยุติธรรมและมีสติปัญญาช่วยราชการแผ่นดิน

บทสรุปและอภิปราย (Conclusion and Discussion)

“พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ของสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) แปลเรียบเรียงจากนิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิง ซึ่งเป็นงานร้อยแก้วขนาดยาวเพื่อความบันเทิง แปลอย่างแพร่หลายในภูมิภาคเอเชียและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สอดคล้องกับจำนวนการอพยพของชาวจีนไปยังประเทศต่าง ๆ ในส่วนของประเทศไทย การแปลมีกระบวนการ “เลือก” ตัวบทงานประเภทนิยายอิงประวัติศาสตร์ซึ่งมีลักษณะความซับซ้อนของเรื่องเล่าและเรื่องจริง มาสร้างเป็นงานที่เรียกว่า “พงศาวดาร” ทำให้งานชุด “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” มีเนื้อหาเป็นเอกภาพ นำเสนอลำดับเวลาและผู้คนในประวัติศาสตร์จีนหลายยุคสมัย และให้ภาพของพระมหากษัตริย์และขุนนางในแต่ละราชวงศ์ ทั้งที่ดีและไม่ดี เนื้อหาเหล่านี้จึงเหมาะแก่การเป็นตัวอย่างนำเสนอแนวคิดผู้ปกครองและการปกครองบ้านเมืองตามที่ถูกกำกับการแปลต้องการนำเสนอ

การแปลปรับแนวคิดให้เข้ากับวัฒนธรรมไทย นิยายที่แต่งสมัยราชวงศ์หมิงและชิงปรากฏแนวคิดผู้ปกครองที่สอดคล้องกับคุณธรรมคำสอนของขงจื้อ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง กล่าวคือผู้ปกครองต้องประกอบด้วยเมตตา ผู้ใต้ปกครองต้องจงรักภักดี “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” จึงปรับเปลี่ยนเป็นแนวคิดยุติธรรมและสติปัญญา ฉบับจีนยังปรากฏแนวคิดเรื่องวาสนาฟ้าลิขิต สำหรับบุคคลซึ่งจะได้เป็นพระมหากษัตริย์ แนวคิดดังกล่าวประกอบด้วยแนวคิดเรื่อง อาณัติแห่งฟ้าซึ่งจะเป็นผู้ลิขิตชีวิตของผู้คนที่มิว่าสนาจะได้ขึ้นเป็นพระมหากษัตริย์ แนวคิดนี้ขัดกับคติความเชื่อของไทย เมื่อแปลเป็นไทยจึงปรับเปลี่ยนแนวคิดเกี่ยวกับบุคคลซึ่งได้ขึ้นมาเป็นกษัตริย์เป็นแนวคิดเรื่องบุญบารมี ซึ่งสอดคล้องกับคติในพุทธศาสนาของไทย

แนวคิดผู้ปกครองใน “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” เด่นชัดและมีเอกภาพมากขึ้น อีกทั้งยังมีรายละเอียดที่เน้นต่างจากต้นฉบับภาษาจีน เกิดจากปัจจัยทางบริบทสังคมวัฒนธรรมและวรรณคดีไทย ทำให้ปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองให้ต่างจากต้นฉบับ ประการแรก ผู้แปลปรับเปลี่ยนแนวคิดผู้ปกครองให้เข้ากับคติเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ของไทย จึงปรับแนวคิดคุณธรรมของขงจื้อและวาสนาฟ้าลิขิตเป็นแนวคิดเรื่องยุติธรรม สติปัญญา และบุญของผู้ปกครอง ประการที่สองเจตนาของผู้แปลหรือผู้กำกับการแปลที่ต้องการให้งานเขียนชุดนี้มีลักษณะเป็น “พงศาวดาร” ทำให้เพิ่มรายละเอียดเนื้อหาเพื่อให้ความรู้ลำดับกษัตริย์ราชวงศ์จีน นำเสนอแนวคิดผู้ปกครองเด่นชัด ทั้งแนวคิดเรื่องคุณสมบัติของผู้ปกครอง แนวทางการปกครองบ้านเมือง และการแสดงให้เห็นสภาพของขุนนางที่มีบทบาทสำคัญต่อการปกครองบ้านเมือง ซึ่งเป็น

ลักษณะเด่นของงานชุดนี้ สอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของผู้กำกับการแปล คือ สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ในฐานะขุนนางคนสำคัญของบ้านเมือง และในฐานะผู้สำเร็จราชการแผ่นดิน ที่ต้องการสร้างความมั่นคงให้บ้านเมืองตั้งอยู่สถาวร การแปล “พงศาวดารจีนพากย์ไทย” ยังสามารถศึกษาเป็นวรรณกรรมคำสอน ซึ่งถวายเป็นอวาทเรื่องการเมืองการปกครองแด่พระมหากษัตริย์ และสอนให้กับขุนนางในราชสำนักอีกด้วย

References

- Amornwanitsak, S. (2007). *The Dissemination and Influences of Chinese Classical Novels in Thailand*. [Doctoral dissertation, Zhejiang University]. https://www.cnki.net/KCMS/detail/detail.aspx?dbcode=CDFD&dbname=CDFD9908&filename=2007102392.nh&uniplatform=OVERSEA&v=KPo_CGfrRt1lD9jAdy-ZYNhslCm5D-vpee9gA7Vbk28GfwqS-Lr5OQZ6AO850-0-
- Anunsiriwat, P. (2009). *Comparison in literary translation of Chinese historical novels*. [Doctoral dissertation, Naresuan University]. https://doi.nrct.go.th/ListDoi/listDetail?Resolve_Doi=10.14457/NU.the.2009.316
- Anunsiriwat, P. (2014). The Influence of the Literary Translation of the “Hong Sin” Chinese Chronicle on the “Ko min” Tale. *Journal of Humanities*, 11(2), 37-55.
- Anunsiriwat, P. (2018). The Influence of the Thai Tale “Kaeo Na Ma” on the Chinese Annals Imitation Novel “Cheng Hong Hao”. *Journal of Research and Development Buriram Rajabhat University*, 13(2), 95-106.
- Attawawutthichai, K. (1985). *Itthiphon khong wannakam chin to wannakam lae sangkhom thai samai ton rattanakosin* [Influence of Chinese literature on Thai literature and society in the early Rattanakosin period.] Bangkok: Chinese studies, Institute of East Asian Studies, Thammasat University. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:327774
- Atthapan, U. (1981). *The revision of chronicles during the reign of King Rama I*. [Master’s thesis, Silpakorn University]. https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/8889?attempt=2&&browseOffset=8&src=%2Fxmlui%2Fhandle%2F123456789%2F1026%2Fbrowse%3Frpp%3D20%26order%3DASC%26sort_by%3D1%26etal%3D-1%26type%3Dtitle%26starts_with%3DB&offset=0
- Can tang wu dai shi yan yi (In Chinese)* [The Historical romance of the Late Tang and Five Dynasties]. (2017). Bei jing: Hua xia chu ban she.

- Chantornvong, S. (1989). Samkok of Chaophrayaphrakhlang (Hon): Preliminary observations on political meaning. *Thai Journal of East Asian Studies*, 2(2), 13-42. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/51413>
- Chanthsithiporn, S. (2018). Legitimacy and Overthrow of Tyrants: Confucian Viewpoint from Chinese History. *Journal of Social Science, Faculty of Political Science*, 48(2), 157-180. <https://doi.org/10.61462/cujss.v48i2.752>
- Chen, J. and Anunsiriwat, P. (2015). Xiyou Ji-Sai lo: An investigation on translation strategies of cultural vocabulary. *The Golden Teak: Humanity and Social Science Journal*, 21(2), 199-206. <https://so05.tci-thaijo.org/index.php/tgt/article/view/39387>
- Chitchamnong, D. (1991). *The literary values and characteristics of early Rattanakosin literature*. [Doctoral dissertation, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/31939>
- Chulalongkorn (Rama V), H.R.M. (2007). *Lilit nitthra chakhrat* [Lilit version of The Sleeper Awakened]. Bangkok: Bhannakij trading.
- Damrong Rajanubhab, H.R.H. Prince. (1928). *Tamnan nangsue sam kok* [History of Samkok]. Bangkok: Sophon phi phat thana kon.
- Damrong Rajanubhab, H.R.H. Prince. (2012). *Phra rat phongsawadan ratchakan thi 5* [The history of King Rama V]. (4th ed.). Bangkok: Matichon.
- Dilokwanich, M. (1983) *Samkok: A Study of a Thai Adaptation of a Chinese Novel*. [Doctoral dissertation, University of Washington]. <https://digital.lib.washington.edu/researchworks/items/16d3ded3-0b3c-4def-9434-64d240142829>
- Dilokwanich, M. (2014). The Thai identity in the Three Kingdoms: Forms of Composition. *Thammasat Journal*, 13(2), 124-133.

- Ditheeyont, V. (1989). Look into English version of the Romance of the Three kingdoms. *Thai Journal of East Asian Studies*, 2(2), 85-94. <https://so02.tci-thaijo.org/index.php/easttu/article/view/51417>
- Dong xi jin yan yi (In Chinese)* [The Historical romance of west and east Jin dynasty]. (2017). Bei jing: Hua xia chu ban she.
- Imsamran, B. (2013). War Strategies in Laidkok. *Journal of Humanities and Social Sciences*, 5(1), 89-118. <https://e-journal.sru.ac.th/index.php/jhsc/article/view/91>
- Imsamran, B. (2016). The Concept of Power in the Chinese Chronicle Literature “Liad Kok”. *Nakhon Phanom University Journal*, 6(3), 26-33. <https://so03.tci-thaijo.org/index.php/npuj/article/view/77780>
- Laulertvorakul, A. (2004). Chinese idioms in Thai language and literature. *Journal of Letters*, 33(1), 16-47. <https://digital.car.chula.ac.th/jletters/vol33/iss1/2/>
- Leelapornpinit. S. (2004). *Cohesion in the Samkok of Chaophrayaphrakhleng (Hon)*. [Master’s thesis, Thammasat University]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:115244
- Lefevere. A. (1992). *Translation, Rewriting, and the Manipulation of Literary Fame*. London: Routledge.
- Manomaivibool, P. (1966). *San Kuo: a comparative study*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/23198>
- Meng chiao lem 1* [Ming dynasty volume 1]. (1972a). Bangkok: Khuruspa.
- Meng chiao lem 3* [Ming dynasty volume 3]. (1972b). Bangkok: Khuruspa.
- Meng muat cheng cho lem 2* [The end of Ming dynasty and the beginning of Qing Dynasty volume 2]. (1973). Bangkok: Khuruspa.

Nam song lem 1 [South Song dynasty volume 1]. (1964). Bangkok: khlangwitthaya.

Ngo to lem 1 [Five dynasties volume 1]. (1968). Bangkok: Khuruspa.

Numtong, K. (2010). *Kansueksa kan plae wannakam chin rueang sai han nai samai ratchakan thi 1* [The Study of the Translation of Chinese Novel “Romance of the Western Han” in King Rama I Period]. Bangkok: charansanitwong printing.

Numtong, K. (2021). The translation adaptation of the Chinese historical novel romance of the eastern Han in the early Rattanakosin period. *Journal of Studies in the Field of Humanities*, 28(2), 358-411. https://so04.tcithaijo.org/index.php/abc/article/view/246614/172639?fbclid=IwAR1Hu27YfRO1Kp5-wlZ_wxN0cqTSOSTrmT3OU9MzdmjYntM5cK2p-KrTTY8

Onsiriwan, B. (2008). *Adaptation of the Three Kingdoms from literary versions to the comic strip by Bunlue Books*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/52912>

Pakdeekham, S. (2015). *Phra rat phongsawadan chabap somdet phra phon rat wat phra che tu phon* [The Royal Chronicle edited by Somdet Phra Phanarat from Wat Phra Che Tu Phon]. Bangkok: The King Rama I Scholarship Foundation under Royal Patronage.

Phanomprairat, A. (1999). *A comparison of Shui Hu Zhuan and Song Kang*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/10404>

Phanthakoengamon, T. (1985). Chinese fiction: Development, Functions and Influences in Thai. *Wichcha Journal Nakhon Si Thammarat Rajabhat University*, 9(3), 21-69. <http://dspace.nstru.ac.th:8080/dspace/handle/123456789/277>

Phongern, S. (2010). *From Fengshen Yanyi to Hongsin: an analytical study of the translation and the influences of Hongsin on literature and art in Thai society*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/20858>

- Phothinantha, S. (1989). *Methi tawan-ok* [Eastern Savant]. (5th ed.). Bangkok: kor Kai Publishing Company.
- Phra Buddha Yodfa Chulaloke Maha Raj (Rama I), H.R.M. (2006) *Bot lakhon rueang rammakian phraratchaniphon nai phrabatsomdet phra phut yot fa chula lok maharat lem 1-4* [Ramakien by His Majesty King Buddha Yodfa Chulalok the Great]. (10th ed.). Bangkok: Silpabannakhan.
- Pimon, P. (2017) *Adaptation of Chinese Chronicles in Thai translations to the texts of Thai classical drama by Luang Phatthanaphongphakdi (Thim Sukkhayang)*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://digital.car.chula.ac.th/chulaetd/1641/>
- Puangpum, S. (1985) *Study of the message in the Thai versions of Sam-Kok*. [Master's thesis, Silpakorn University]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/4400>
- Puapadung, S. (2011). *From Wan Hua Lou and Wu Hu Ping Xi to Buan Huai Lao: an analytical and comparative study of Chinese historical novels and the Thai Lakhon Phanthang*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/26154>
- Rakphong, K. (1977). The evolution of Chinese literature Chinese-style literature and about Chinese in Thai language. *Thammasat Journal*, 7(2), 102-134. <https://bclcl-tu.in.th/book/various%20book/essay%20thai-china%20200/23.pdf>
- Royal Institute. (2013). *Photchananukrom chabap ratchabandittayasathan phoso 2554* [Dictionary of the Royal Institute, 2011], (2nd ed.). Bangkok: Royal Institute.
- Sai chin* [West Jin dynasty]. (2008). Bangkok: Khosit.
- Salmon, C. (2013). *Literary Migrations: Traditional Chinese Fiction in Asia (17th-20th centuries)*. Singapore: ISEAS.

- Sartaprong, K. (1993). *The political worldview of the elite in the reign of King Rama I: A study of Rajadhiraj, Samkok and Saihan*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <https://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/38284>
- Sikkhakoson, T. (2006). Romance of the Three Kingdom: From China's great work of literature to its counterpart in Thailand. *Chinese Studies Journal*, 1(1), 117-135. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/CSJ/article/view/55555>
- Skinner, G. W. (1957). *Chinese society in Thailand: an analytical history*. New York: Cornell university press.
- Sukkata, P. (1990). *The study of paintings in Phra Ubosoth at Wat Nang Nong*. [Master's thesis, Silpakorn University]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/1425>
- Sun Kai Di. (2012). *Zhong guo tong sui xiao shuo shu mu (In Chinese)* [Bibliography of Chinese Popular Fiction]. Bei jing: Zhong hua shu ju.
- Tang chin lem 1* [West Jin dynasty volume 1]. (1964). Bangkok: Khuruspa.
- Tansakul. Y.S. (2015). *The production of "The Romance of Three Kingdoms" in Thai society, 1937-2007*. [Master's thesis, Thammasat University]. https://digital.library.tu.ac.th/tu_dc/frontend/Info/item/dc:91756
- Thunwaniwat, J. (1984) *A comparative study of comparisons of Sam Kok in Chinese and Thai versions*. [Master's thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/25221>
- Traiphum phra ruang rue traiphum katha phraratchaniphon nai phra maha tham racha thi 1 (phaya li thai)* [Phra Ruang's Cosmology of Three Worlds written by Phra Maha Tham Racha Thi 1 (Phaya Lithai)]. (2000). (8th ed.). Bangkok: Bannakhan.

Uachoo Wong, C. (2005). “*The Three Kingdoms*” the mural paintings inside the Ubosot at Wat Prasertthasuttawas. [Master’s report, Silpakorn University]. <https://sure.su.ac.th/xmlui/handle/123456789/1531>

Wongwoottisaroch, P. (2011). *A comparative study of Chinese idiomatic expressions in Xiyou Ji and its Thai translation Sai-io*. [Master’s thesis, Chulalongkorn University]. <http://cuir.car.chula.ac.th/handle/123456789/27322>

Ying Lie Zhuan (In Chinese) [The Heroes Biography]. (2017). Bei jing: Hua xia chu ban she.

Declaration of Generative AI and AI-assisted technologies in the writing process

ในขั้นตอนการเขียนบทความนี้ ผู้เขียนได้ใช้ โปรแกรม ChatGPT เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษาอังกฤษ หลังจากใช้โปรแกรม ChatGPT ผู้เขียนได้ตรวจสอบและแก้ไขบทความให้เป็นตามความต้องการแล้ว ด้วยเหตุนี้ ผู้เขียนย่อมต้องรับผิดชอบข้อความในบทความนี้เมื่อบทความตีพิมพ์